

РІК LII, Ч. 3

БЕРЕЗЕНЬ — 1995 — MARCH

№ 3, VOL. LII

НАШЕ ЖИТТЯ

OUR LIFE

ВИДАЄ СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ — PUBLISHED BY UNWLA, INC.

НАШЕ ЖИТТЯ

РІК LII,

БЕРЕЗЕНЬ

Ч. 3

Виходить раз у місяць
видає

СОЮЗ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

*Неприбуткова організація
Засновник Українського Музею в Нью-Йорку*

Головний редактор — **Ірена Чабан**
Редактор англomовної частини — **Тамара Стадниченко**
Мовний редактор — **Роман Юревич**

Редакційна колегія:

Анна Кравчук — Голова Союзу Українок Америки
Марта Богачевська-Хом'як
Анна-Галія Горбач
Іванна Рожанковська
Ярослава Рубель — (з уряду) пресова референтка
Головної Управи

Адреса редакції: 108 Second Avenue
New York, NY 10003

Тел.: (212) 674-5508 Факс: (212) 254-2672

Адміністратор — **Наталія Дума**

Річна передплата в США

Для членів СУА ..... \$ 25.00

Для інших передплатників ..... \$ 30.00

Поодинокі число ..... \$ 3.00

В країнах поза межами США ..... US \$ 40.00

OUR LIFE

VOL. LII

MARCH

No. 3

Published monthly
by

UKRAINIAN NATIONAL WOMEN'S LEAGUE OF AMERICA, INC.
Non-profit organization
Founders of The Ukrainian Museum in New York, N.Y.

Editor-in-Chief — **Irena Chaban**
English Editor — **Tamara Stadnychenko**
Ukrainian Language consultant — **Roman Yurevych**

Contributing Editors:

Anna Krawczuk — UNWLA Inc. President
Martha Bohachevsky Chomiak
Anna-Halla Horbach
Iwanna Rozankowskyj
Jaroslawa Rubel — UNWLA Inc. Press Chair

Editorial Office: 108 Second Avenue
New York, NY 10003

Tel.: (212) 674-5508 Fax: (212) 254-2672

Business administrator: **Natalia Duma**

Annual subscription in the USA for UNWLA members .. \$ 25.00

Annual subscription in the USA for other subscribers ... \$ 30.00.

Annual subscription in countries other
than USA ..... \$40.00 US currency.

Single copy ..... \$ 3.00

ЗМІСТ

Софія Майданська.	1
Лідія Орел. Мистецтво Шевченківського краю	1
Г. Честахівський. Із спогадів про Т. Г. Шевченка	6
Людмила Романюк. "Мама давно не любить мене"	7
Марта Бачинська. Запрошуємо на виставки	11
Марта Богачевська-Хом'як. Національна Рада Жінок США, Меріпел Салліван і СУА	12
Вісті з Централі	14
Our Life	
News from UNWLA Inc. Headquarters	15
Thomas A. Prymak. Kozachka: Cossak Women in History and Legend	17
D.M.Z. Teaching an Old Dog New Tricks	22
Христя Навроцька. Наше харчування	23
Дописи Округ і Відділів	24
Загальні збори Відділів	29
Пожертви	28
Нашим дітям	34
Посмертні згадки	36

*На обкладинці: "День весілля". Молоді Василина і Василь
Зеленчуки. Криворівня, 1993 рік. Фотограф Лідія Суха.
On the cover: "Wedding day". Vasylyna and Vasyi Zelenchuk.
Kryvorivnya, 1993. Photo by Lidia Suchy.*

*Ілюстрації Зоряни Сохацької.
Illustration by Zoriana Sochacky.*

*Просимо всіх дописувачів посилати до редакції тільки оригінали дописів,
статтей. Згідно з журналістичною практикою, не подається копії, що були
поміщені чи перслані до інших видань. Будемо вдячні, якщо пресові референтки
та дописувачі будуть дотримуватися цієї засади.*

*Незаможлені матеріалів редакція не повертає, не приймає матеріалів, не
підписаних авторами, а також не веде листування з приводу невикористаних
матеріалів.*

*Редакція застерігає за собою право скорочувати прислані матеріали і
виправляти мову. Матеріали, підписані прізвищем чи псевдонімом автора, не
завжди відповідають поглядам редакції.*

*Передруки і переклади матеріалів з "Нашого Життя" дозволені за поданням
джерела.*

На адресі, поміщеній на журналі, є зазначено, доки заплачена передплата.

*Усі редакційні матеріали просимо пересилати на адресу редакції, з поміткою
"редакторів".*

Кошти вироблення кліш покривають дописувачі.

*Дописи просимо писати виразно, через два інтервали, зокрема чітко імена і
прізвища поданих осіб.*

Редакція приймає за домовленням, тел.: 1-212-674-5508.

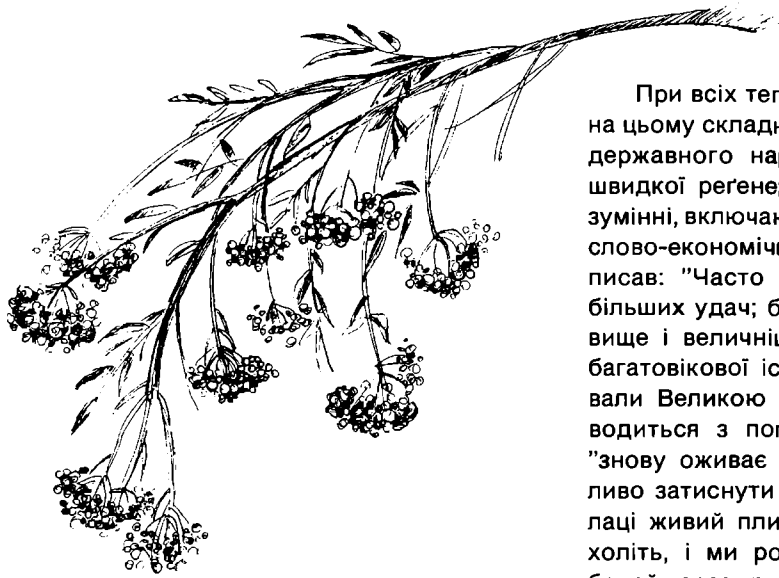
"OUR LIFE" (USPS 414-660) is published monthly (except August) by Ukrainian National
Women's League of America, Inc., 108 Second Avenue, New York, NY. 10003
ISSN 0740-0225

Second Class Postage Paid at New York, NY and at additional mailing offices.
(USPS 414-660)

Postmaster: send address changes to

"OUR LIFE", 108 Second Ave., New York, NY 10003

© Copyright 1995 Ukrainian National Women's League of America, Inc.

При всіх теперішніх негараздах, що спіткали нас на цьому складному етапі самоусвідомлення себе як державного народу, ми все ж станемо свідками швидкої регенерації культури в найширшому її розумінні, включаючи, очевидно, і матеріальну, промислово-економічну її сторону. Великий стоїк Сенека писав: "Часто втрати розчищають місце для ще більших удач; багато дечого впало, щоб підвестися вище і величніше". Неодноразово на шляху нашої багатовікової історії були часи, коли Україну називали Великою Руїною. Та кожного разу вона підводиться з попелища, як писав Шевченко, вона "знову оживає і сміється знову". Джерело неможливо затиснути в жмені, неможливо втримати в кулаці живий плін. І нас тиснули залізні кулаки лихоліть, і ми розтеклися струмками по світу, щоб бодай через триста років знову об'єднатися і влитися у священну ріку нашого народу, у Бористен* невмирущого рідного слова. Сьогодні тим живим джерелом є наша молодь, яка спрагло тягнеться до своєї історії, яка вже тепер розуміє своє високе покликання і виняткову місію — на могутніх підвалинах зруйнованої ордою віри Володимира Великого збудувати Державний Собор — ще вищий і величніший.

ЛІДІЯ ОРЕЛ

МИСТЕЦТВО ШЕВЧЕНКОВОГО КРАЮ

Пишний куточок України, Звенигородський повіт, край садів, батьківщина Шевченка.

І. Нечуй-Левицький.

Шевченків край — той куточок України, де провів свої дитячі і, частково, юнацькі роки Тарас Шевченко. Це в минулому — Звенигородський повіт Київської губернії, а нині Звенигородський і частково Лисянський, Городищенський та Корсунь-Шевченківський райони Черкаської області.

"Пишна, Шевченкова пісня, — писав Іван Нечуй-Левицький, — вилинула з розкішного краю, убраного в розкішні сади; з таких пишних садів вилинув, як соловей з гаю, Шевченків геній; його пісня така ж поетична, така пахуча, як ті звенигородські сади в весняну добу".

Краєвиди Звенигородщини дуже мальовничі — неосяжна аж до обрїю рівнина з пологими горбами, буynoзеленими долинами річок, ярами та балками:

*За байраком байрак,
А там степ та могила.*

* Бористен — давня назва Дніпра.

Про своє захоплення цим краєм писав Антіохійський патріарх Макарій, подорожуючи по Наддніпрянщині в 1653 році: "Ввечорі прибули у велике місто, звичайно укріплене, зі ставками і садками... ця благословенна країна нагадує сад із гранатових дерев, до чого вона прекрасна та впорядкована! Ім'я цього міста Лисянка..."

Мальовнича й сама Звенигородка. Відвідавши її у 1840 р., Пантелеймон Куліш захоплено писав: "Одне з найгарніших мальовничих куточків України, щось ніби українська Швейцарія!"

Паркі весняні ночі, рясні дощі, родючі чорноземи давали добрі врожаї хліба, городини, садовини. В селях дружньо гули бджоли, в річках і численних ставках кишіло рибою. Здавна тут було розвинене пасічництво та рибальство.

Не лише садами, а й квітниками і сьогодні вражають нас шевченківські села. Поряд із традиційними — барвінок, повняки, аргонія, васильки, любисток,

королів цвіт, настурції, чорнобривці, ласкавиця, світлушка — саджають тут тюльпани, нарцизи, піони, лілеї, троянди. У спогадах Ганни Шевченко (с. Шевченкове) читаємо: "Я, як дівувала, дівчата голови не зав'язували. Якраз! — сказали б, — покритка... У квітах ходили поверх кіс. Квіти носили літом живі, які коли цвітуть. Весною барвінок, хоч барвінком квітчались цілий рік, бо він не мерзне, потім кислицями, цвітом диких яблунь, півоніями, повними рожками, а літом — мак, лілея біла, жовтогаряча, паничі, пізніше — гвоздиками, а спереду чорнобривцями, калиною на зеленому листі, а зимою носили цвітки воскові, з гарусу, лент, товстого паперу. Було йдуть дівчата літом в економію, як мак цвітуть, зимою по воду за півсела йде — не зав'язується, в неділю до церкви — свиту надіпа, а голова в цвітках. Гарний квітник біля хати означав, що тут є на виданні дівчина".

У Шевченка:

*А та в квітках,
Мов намальована стоїть...*

*Заквітчай голову дівочу
Лілеями та тим червоним маком.*

Для багатьох наддніпрянських сіл характерним було садибу засаджувати садом, мати біля хати квітник і пасіку. Навіть городи садили в полі.

Після заслання поет вибрав місце для рідної хати на горі Мотовилівщина біля села Пекарі на Канівщині і мріяв посадити там вишні, черешні, яблуні, груші, тополі, розвести квіти:

*Посаджу коло хатини
На wspomин дружині
І яблуньку, і грушеньку,
На wspomин єдиній!
Бог дасть, виростуть. Дружина
Під древами тими
Сяде собі в холодочку
З дітками малими.
А я буду груші рвати,
Діткам подавати...
З дружиною єдиною
Тихо розмовляти.*

*Поставлю хату і кімнату,
Садок-райочок насаджу.*

Всю Звенигородщину вкривали ліси, які підходили аж під самі села. Як відзначала дослідник народної культури с. Шевченкове Л. Мулявко (50-ті роки ХХ ст.), "... і досі в кирилівських садах, як на лісових полянах, цвітуть весною і літом ряст, сон, фіялки, барвінок, ромашка, дзвоники, смілка, і залишилась сила лісових птахів".

Рештки давніх лісів збереглися між селами серед полів, у долинах над ставками, де також росте багато

верб, лози та калини. Наявність деревини давала змогу ставити добротні рублені будівлі. Батьківська хата поета мала рублені вугли і рублені сіни (довідуємося про це в біографі Т. Шевченка О. Кониського). Збудована з кружал різного діаметру або з брусів чи плах, виготовлених сокирою, така хата мала гарні нерівні пластичні випуски на вуглах, пластичні стіни. У давніх хатах поздовжній сволок також мав великий випуск і оздоблювався різьбленням, завдяки чому хата мала великий піддашок ("дармовіс"). Гарним у цих районах був і чотирихилий солом'яний дах хати, який завершувався високим гребнем ("дідухом"), а на ребрах були "китиці" — уступи зі солом'яних снопиків.

Всередині і зовні три стіни хати мастили білою глиною, а задню "потиличну" стіну і призьбу — жовтою або червоною.

У Т. Шевченка:

*Хатки біленькі виглядають,
Мов діти в білих сорочках,
У піжмурки в яру гуляють.*

Був звичай двері й вікна зокола обводити широкими поясами глини, яку знаходили в проваллях, а лиштва довкола вікон оздоблювалася різьбленням. Старші люди шевченківських сіл пригадують, що в старих хатах малювання було на коминах, стінах, сволоці.

Велику частину хати займала піч з лежанкою, з комином та різними іншими деталями, вона часто нагадувала гарну скульптуру. Були в цьому регіоні і кахляні печі. Село Сунки на Смілянщині славилось виготовленням мальованих кахлів.

Як і по всій Україні, велику роль тут відігравала піч в обряді весілля (при сватанні, випіканні короваю):

*А піч наша на стовпах,
Діжу носять на руках.
Пече наша піч, пече,
Спече нам коровай іще.*

(с. Попівка на Звенигородщині).

Сволок не доходив до стелі і служив за полицю. Часто на ньому різьбили хрести, кружальця, позначки, якого святого був день, коли закладалася хата або вказувалося на майстра — теслю хати.

Хоч традиція настінного малювання на Черкащині занепала, проте зрідка ми зустрічаємо його і сьогодні, зокрема в селах Маньківського району. Можна вважати, що традиційний розпис Черкащини, хоч дуже змінений, продовжили М. Муха, К. Кайдаш-Машківська, сестри Софія та Ярина Гуменюки (остання вже покійна), Городова. На вікнах з широкими лутками стояли вазони з квітами. Улюбленими в народі були калачики, гречечка, фуксія та ін.

Постійно на покуті під образами стояв стіл, зас-

ланий білою скатертиною. До столу приставляли ослін. Крім хліба, накритого рушником, та сільнички на ньому, нічого не лежало. На свята стіл застеляли килимом.

Великим художнім смаком позначені місцеві ткані скатертини, виткані на кінцях у червоні та сині смуги з додаванням часто "більцьової" (більш вибіленої) нитки. Місцеві назви узорів: "у зятяжку", "у сосонку", "у шахматку", "у коропову луску", "у ламаний хрест", "у шашечку", "у гречку" та ін.

Такими узорами в окремих селах ткали і рушники. Незвичайної краси досягали у ткацтві чергуванням вибіленої і невибіленої нитки.

Килими були з темним тлом та розкиданими по них квітами або "хрестами". Ткали килими найбільше у Медведівському монастирі.

Біля печі стояв піл, на якому відпочивали, на ньому лежали в кутку складені і накриті "писаним" рядном (орнаментованим у смуги) подушки. Біля полу висіла колиска, над полом — жердка, на яку вішали у свята килими, рядна, святковий одяг. Біля столу стояла накрита скатертиною (у свято килимом) мальована скриня, найчастіше квітами. Без рушників, без скринь, без доброго намиста важко було дівчині вийти заміж.

*Сядьмо, ненько, повечеряймо,
По вечері пожурімося,
По тій журбі поділімося:
Тобі, ненько, веретенечко,
А мені полотенечко,
Тобі решето з мичками,
А мені скринька з сорочечками.
(с. Попівка).*

Найбільше виготовляли мальованих скринь на Чигиринщині, а розвозили їх в інші райони.

Біля порога знаходився мисник, найчастіше з трьох полиць, а внизу шафа з дверцятами. Як і скрині, мисники були мальованими, найчастіше квітами. У миснику і на полиці, яка була над дверима, тримали посуд "на показ", мальовані миски, куманці, якими в основному користувалися на свято.

Вздвж стін, сходячись на покуті, на круглих коподках, стояли лави, на них сідали за якусь роботу, відпочивали.

Найкраще прибирали покуть. В кутку над столом, вздовж цільної та причілкової стін кріпили мальовані або різьблені божниці, на них стояли мальовані на дошках або полотні ікони. У великих хатах, у заможних людей було багато ікон. Обов'язково стояли вінчальні ікони — Христос, Богоматір (могло бути кілька пар —баби, матері, невістки або дочки), а також улюблені в народі Миколай, Варвара, Параскева, архангел Михаїл, святий Георгій та ін.

Купували ікони на ярмарках, у крамницях, замовляли місцевим художникам-іконописцям. Найчастіше

*Мисник. Середня Наддніпрянщина, ХХ ст.
Carpboard. Central Dnipro region, 20th century.*

це робили з нагоди одруження, при наближенні свята, вхідчинах у нову хату, виряджанні сина до війська, клали покійникові в домовину.

Ікони прикрашали найкращими вишитими ("чернецькими") та тканими кролевецькими ("кацапськими") і богуславськими рушниками, квітами. Квітами ціле літо квітчали ікони, клали на сволок, робили з квітів хрести і вішали на стінах.

У Шевченка:

*Цвіти за образом
і на вікні стоять цвіти.*

Перед ними запалювали на свято лампадку, вішали паперові голубки.

Місцевим кольоритом позначений народний живопис Шевченкового краю. Так, жіночі зображення святих часто нагадують неповторну жіночу ніжність і грацію, які властиві жіночим портретам самого Шевченка.

За народними переказами, сам Т. Шевченко малював ікони, малював їх і чоловік сестри Ярини (його ікони є в музеї І. Гончара). Крім ікон, хату прикрашали картинками — краєвиди села, різні сцени з народного життя, люди в місцевому вбранні. В козацьких хатах була картина "Козак Мамай". Крім ікон, рушниками прикрашали стіни, де було вільне місце (так звані кілкові рушники), вішали на картини, на дзеркало, над вікнами. Особливо гарно прибирали хати на Різдво, Великдень, на храмове свято, до весілля, на Трійцю.

У Шевченка:

*Ікони мальовані на дошках. Середня Наддніпрянщина, ХХ ст.
Icons on wood. Central Dnipro region, 20th century.*

*Уквітчала хату
і любистком і клечанням.*

Образ рідної хати, змальований О. Довженком в оповіданні "Хата", перегукується з образом хати Шевченкового краю: "... і добра щедра ніч твоя пахла стравами, печеним хлібом, печеними і сушеними яблуками і сухим насінням, зіллям, корінням. В твої маленькі вікна так приязно заглядало сонце, і соняшник, і всякі інші квіти, і зілля всілякі, пахощі". В такій хаті ріс Великий Кобзар, таку хату пам'ятав.

Багато мистецтва бачив поет на сільських та міських ярмарках, різних народних гулянках. Ярмаркувати їхали, як на велике свято, гарно одягнені, з гарним настроєм. Кольоритні сцени сповнені народних дотепів, жартів, купівлі-продажу часто доповнювалися гуртовим співом молоді, іграми та забавами з трістою музикою, грою кобзарів та лірників. Останні часто відвідували козацькі села та хутори. Всім серцем вбирав поет розповіді діда Івана про гайдамаччину, героїчні пісні кобзарів та лірників. На ярмарках вирувало життя, яке любили спостерігати письменники і художники. Тут у мистців народжувалися сюжети майбутніх творів, тут з'являлося надхнення для творчості. Не раз доводилося ярмарку-

вати тим батькам, у яких дочки були на виданні. Як влучно про це каже народне прислів'я: "Коли дочці минув год, готуй, мамо, в скрині под (посаг)". На посаг дівчині завжди на ярмарку купували одяг, прикраси, хустки і обов'язково скриню, без якої дівчині важко було вийти заміж.

На Звенигородщині були села, де майже в кожному дворі займалися чумацьким промислом. Чумацтво вносило нові прикмети у патріархальний побут, поживляло торгівлю. Спосіб життя чумаків та їхніх родин помітно відрізнявся від хліборобського, тож не дивно, що тут витворилися свої традиції, які передавалися з покоління в покоління. В численних чумацьких піснях відбито і збирання чумака в далеку дорогу, і поневіряння на чужині, і туга за родиною та коханою, і напади злодіїв, і смерть самотнього чумака серед степу. Зокрема, на Звенигородщині побутували такі чумацькі пісні: "Гей, була собі та бондарочка та мала собі сина", "Іде чумак у дорогу", "Ой за городом левада", "Ох і я з горя та з печалі", "Ой наїхали чумаки з України", "Гей, гей! А хто біди не знає", "Ох, я чумак нещасний" та ін.

Вирядження чумаків у дорогу та приїзд були святом не лише для односельчан, а й для сусідніх сіл. Тоді готували святкові страви, роздавали гостинці. В дорогу чумаків до схід сонця за село проводив найстарший чумак, при цьому жінки голосили. Брала чумаки з собою молитовник, ікону та свячену воду.

Зимом до відкриття чумачки готували вози, ярма, лагодили шкіри, дбали про волів. Чумацькі вози обшивали лубом. Ярма і вози різьбили. Як згадував чумак Клим Сіденко із с. Орли на Звенигородщині, у чумацькому господарстві було "... все мережане та міцне. А сани так були вимережені, що не було де й пальцем ткнути". Спосіб життя чумаків (взимку мали вільний час) давав змогу багато різьбити: хату, хатне і господарське начиння. Особливо ретельно, з великою любов'ю різьбили ярма і задники возів. До сьогодні ми знаходимо ще різьблені ярма на батьківщині Кобзаря.

Чумаки любили своє заняття, любили волів і все чумацьке спорядження. Ось як згадував про це чумак із Звенигородщини Йосип Момот: "Я ні з ким так щиро та солодко не побалакаю, як з волами, чумацькими лишками". Навіть тоді, коли чумацтво перестало існувати, старі чумаки дотримувалися у побуті давніх звичаїв. Про це говорив чумак Федченко з м. Лисянка: "Хіба вже я до цього доживу на старості, щоб аж кіньми на храм їхав, наче справді я не чумак!"

Через Звенигородщину проходило 9 чумацьких доріг, одна з них недалеко від батьківської хати Кобзаря в с. Кирилівка (з біографії поета ми знаємо, що батько його також чумакував і одного разу брав з собою в дорогу Тараса).

Крім риби і солі, чумаки привозили різні товари,

подарунки рідним. Жінкам крамної тканини на очіпки, хустки, намисто, чоловікам пояси, штани, дітям солодощів. Привозили для себе і на продаж ладан, гвоздику, перець тощо.

Пригадаймо, як про це писав Т. Шевченко:

*Везе Марко Катерині
Сукна дорогого.
А батькові шитий пояс
Шовку червоного.
А наймиці на очіпок
Парчі золотої.
І червону добру хустку
З білою габою.
А діточкам черевички,
Фіг та винограду.
А всім вкупі — червоного
Вина з Царєграду.
Відер з трое у барилі,
І кав'яру з Дону, —
Всього везе...*

Минулого століття по селах і містечках було багато ремісників: стельмахи, столярі, бондарі, колодії, ковалі, ткачі, чоботарі, шевці, кравці, кушніри, чинбарі, лимарі, гончарі. Особливо ремеслами займалися козаки. Лише у Звенигородському повіті було 9 гончарних осередків, ними були Моринці і Гнилець. Поряд з гнилецькими славилися мальовані миски ("з гребінцями", "рибками", "птахами" тощо) сіл Дибенці, Головаквіні. У Моринцях гончарний посуд перестали робити у 50-их роках ХХ ст., у Гнильці останній гончар Д. Косяченко робив кераміку ще у 80-их роках, а свистунці С. Журба — у 60-их роках. Робили різних розмірів горщики, глечики, макітри, ринки, слоїки, тикви, бабошники, форми для випікання пасок, комини, відра тощо. Окремі гончарі робили фігурний посуд для напоїв у вигляді звірів, птахів, людських фігур. Майже всі гончарі робили дитячі іграшки-свистунці. Глину возили з-під Городища, а продавали вироби у Звенигородці, Корсуні, Умані, Каневі, Шполі та в інших містах і селах регіону.

Якщо ікону, скриню, прикраси, гончарні вироби не кожен міг зробити, то рушники і сорочки готувала кожна родина, кожна дівчина, жінка. Крім прикрашання хати; рушник відігравав велику роль у всіх родинних обрядах, його дарували рідним і близьким людям на спомин.

Крім крелевецьких ("кацапських") та богуславських тканих червоних (ними завішували ікони, підперізувалася молода і дружка) поширені тут були чернецькі рушники (такі рушники виготовляв Чигиринський жіночий монастир, а також села, які належали йому), вишиті технікою двобічний шов. В основі

*Мальовані миски. Середня Наддніпрянщина, ХХ ст.
Painted bowls. Central Dnipro region, 20th century.*

композиції — стилізоване квіткове деревце червоного з вкрапленням синього, пізніше чорного та жовтого кольорів, часом з пташками. Науковий термін таких орнаментів — "дерево життя". Разом з мальованою піччю, мальованими мисником та скринєю, мальованим посудом такі рушники робили хату як писанку, гарною і затишною.

Крім цих, по селах Шевченківського краю було ще багато різних рушників, окремо можна виділити рушники Чигиринщини, Канівщини, Уманщини. Лише в цьому регіоні ми знаходимо рушники, виконані технікою аплікації з великим художнім смаком. Ось яку ярмаркову картину, де продавалися рушники, залишив нам І. Нечуй-Левицький: "А далі понапинані балагани — це пустовитівські (з Канівщини) рушники, поцяцьковані червоними й синіми смугами, за ними чернігівські (старовіри й селяни обвішали свої хатки крелевецькими рушниками). Рушники мають на легкому вітрі, аж сяють на гарячому сонці. Рушники, як ікону, якою благословляли до шлюбу, зберігали в родині протягом багатьох років як дорогу реліквію".

Продовження в наступному числі

*Т. Шевченко і Г. Честахівський.
Taras Shevchenko and H. Chestakhivskiy.*

Кобзар Тарас Григорович Шевченко якось дуже бідкався, що не збреше натурщиці для парсунку виду козацької вроди. А постривайте, батьку, я понишпорю, чи не надобаю де гніздечка, щоб підібрати орлицю, може, Бог погодить, а фортуна стане в пригоді. "Будьте ласка, сердечно вас прошу, поклопочіться, як мога, бо мені дуже, дуже треба".

Я пішов до знайомої сім'ї української і почав благувати жінку Горпину, рідну сестру українського маляра Петра Соколенка, щоб вона сама, а коли хоче, то ще з ким-небудь, повела свою сестру Одарочку в академію, до батька Тараса — звести їй вид на папері. Горпина Соколиха не знала, як се діло укокобить, і каже: "Я не знаю, треба спитаться братів, що вони скажуть". А брати тоді пробували в Україні, в Славгороді. На велику силу ублагав її, виміг слова, що піде з сестрою до Кобзаря, але ж щоб братам написати про се, і то тільки тому, що як ще жила в Україні, то перечувала про мене добре від братів, як було поприїздити з Петербурга, а тепер і сама добре знала, який я чоловік; а то ні в світі не пішла б... Я при ній написав від себе лист і послав братам її Соколенкам в Україну, щоб вони не жалались цього діла, як сестра їх Горпина, а ще гордувала б тим, що їх Одарочка стане в пригоді і послужить тому, хто став дуже в великій пригоді усієї України...

Я навпослі дознав, як це склалось уже без мене. Ось як було: у суботу Одарочка прийшла додому від модниці французенки, де вчилась шиття, а в неділю,

з своєю заміжною сестрою Горпиною і родичем, жонатим чоловіком архітектором Хижняком, ранком в десятім часі, чорнява сімнадцятилітня Одарочка в білій чохлаїтій сорочці з червоною стьошкою, в плахотці, запасці, стрічках, кісниках і головка квітами завітчана, як маківка на городі, опинилась — зацвіла в кобзаревій майстерні [...]

У понеділок я навідався до Кобзаря, — дознати, чи приходила Одарочка до нього? Він, як орел крилами, ухопив мене дужими руками і придавив до своїх дужих орлих грудей! "Спасибі тобі, мій голубе сизий, моє серденько любе, за твою добру ласку, бодай тебе ніколи лихо не знало!" — А за віщо се, батьку? — "Учора у мене був Великдень в перший раз після того, як вигнала мене лиха доля з України... Учора я так зрадів, звеселів, обновились сердцем, як радіють віруючі, що до Христа дочитались на Великдень! — наче важке тягло з грудей зсунулось. Десять років просидівши в Оренбурзі, наче в густім тумані, як кайданник в мурах, не бачивши сонця, ні живої людини, а вчора несподівано — чорнява Одарочка, як маків цвіт на сонечку, загорілась на моїх очах, пилом припалих, і, як те сонечко ясне, освітила мої очі, просяяла туман з душі заснутого серця... Хвалити Бога, що не вмер на чужині, оце довелось побачити, подивитись на маків цвіт з козацького огороду! Що за люба дівчинка ота Одарочка, який голосочок, яка мова, дзвенить краще срібла, а душа — яка славно, чиста. Ще не вспіла зачумитись смердючим духом. Як пташка з Божого раю, нащобетала мені в оцих мурах сумних. Наче ньенька Україна тхнула мені в серце теплим, легким духом, пахучими нивами, запашистим квітом вишневих садочків й трави зеленої, як побачив чистісіньку свою людину, почув рідну мову. Ох, Боже мій, коли б скоріш літо, помандрую на Україну, дуже закортіло. Де ви й видрали оцю мальовану пташеньку?" Я розповідав, що вона кріпачка, вся сім'я і весь рід її — кріпаки князів Голіциних. Брати наче з води вирости, як один, хороші на вроду: Федір — кухарем, Микола — панькає коло князя, чисте чоботи і всяке збіжжя, а Петро — маляр-попихач усяких одбутків у княгині. Я розповідав, а Кобзар тихесенько ходив, трошки похило, вздовж майстерні, в бархатних чоботях і кобеняці козацькому. Густі брови його осунулись, наче темна хмара холодно насумрила очі... Промовив: "Горе-горенько в світі, лишенько тяжке, яке добро гине, і нікому рятувати!" Хто чував, як було теплесенько гріє в серце його ясна, тепла, як грій сонця, мова, як поведе розмову про свою Україну і про люд козацький... Хоть найсухше серце розтопе і видаде з його криваву сльозу... Хто чував, у того й довіку не замре, не заніміє, щемітиме в серці його голос — щире слово і довіку райським співом правди на душі [буде] витати...

"МАМА ДАВНО НЕ ЛЮБИТЬ МЕНЕ"

Я вийшла зі школи. Сиро. Прохолодно. Осінь повертала на зиму. Клені приречено губили останнє листя. Я йшла повз них — немов не до зупинки тролейбусної йшла, а поверталась у своє дитинство.

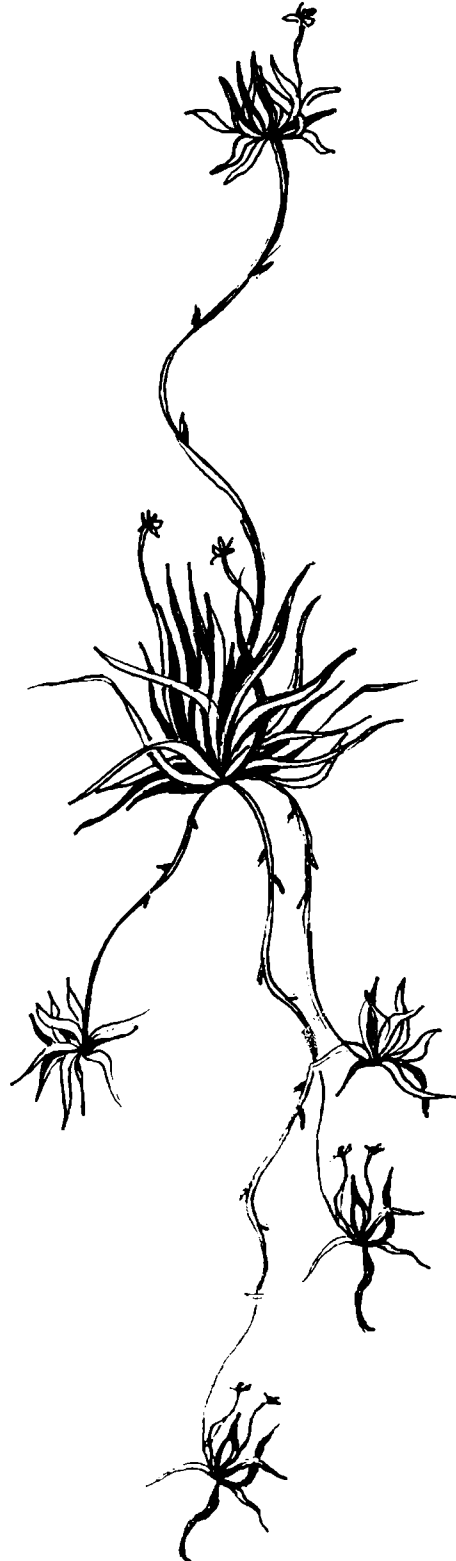
Мені десять літ. То була моя перша осінь без мами. І — перша зима. Пальтечко на мені куче й блаженке. Його рукави ледь сягають ліктів. Руки мерзнуть. І тоді я вирішила: вони мерзнуть тому, що в мене немає мами. Що немає тата (його забрала війна) — було звичним. Адже війна ще не віддаленіла, її згадували, вірніше, не забували. У сорок восьмому вона ще жила в кожному дворі нашого села, в кожній сльозі вдови. І тому я часто запитувала в своєї товаришки:

— А як це — тато? Розкажи.

— Про що? — запитувала вона подивовано, і я пояснювала:

— Я не знаю, як він приходить з роботи, що каже, як роздягається, їсть, бере тебе на руки...

— Ну бере, то й що? — не розуміла дівчинка, бо ми з нею жили в різних світах. Мій називався сирітством. Проте маму я пам'ятала. Руки її. Голос. Погляд. Згодом (та зрештою, й досі) я всі ці роки доточувала щось до цього, якісь деталі, щось вигадувала й продовжую вигадувати, аби мама була зі мною, аби не залишала мене... А ці ось діти, з якими тільки не познайомилася? Що берегтимуть вони в пам'яті? Чий образ? До того ж ми всі, хто народився незадовго до червня 1941-го, — були дітьми війни. Війна і сирітство — це неминуче і немов природно. А сироти — тепер... Чому? Хто винен у тім? І коли

українська жінка збагне вповні — вона хранителька нації. Інколи так приземлено, так буденно думаємо про своє материнство... Ніби є щось вище, важливіше від нього.

Втім... Хіба не цього вчили нас у "великій сім'ї братніх народів"? Перемагати в соціалістичному змаганні, виконувати рішення партійних пленумів і з'їздів. Вчили, що жінка може все — асфальтувати дороги й вулиці, підважувати ломиком рейки на залізниці, носити поперед себе кошики з буряками... А сім'я — це потім, у "вільний від роботи час".

Як гірко усвідомлювати це ніні! Як тяжко відчувати себе ошуканими!

Ось вони, вісімнадцять пар очей дивляться на мене. Перша кляса. Школа-інтернат для сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування. Сиріт — небагато, всього дев'ятнадцятеро. Решта — ті, в кого могли б бути батьки. Але їх немає. І може, не буде ніколи. То де ж вони, де?

Історії, як дві краплі води, схожі. Але до них треба звикнути. Хоча — чи можна? Любов Руденко працює в інтернаті двадцять шостий рік. Але — не звикла. В неї — вища педагогічна освіта, до того ж вона — логопед. За свою працю одержує щомісяця 536 тисяч купонів — менше шести доларів. Але вона не переймається цим. Так само, як і її колеги. Бо тут просто не можна дбати про заробіток. Тут — діти, в яких немає долі. Хоч будемо сподіватись і вірити — покищо немає. Але вона неодмінно буде...

Ось, примруживши темні великі оченята, дивиться на мене худенька славна дівчинка.

— Ти давно тут? — питаю її, і вона несміло підходить до мене.

— Я лише від учора тут. Мені сумно. Але я вже не плачу. Тут тепло й ніхто не кричить. А вдома мама кричала і сварилась.

— А де мама тепер?

— У тюрмі. Вона вбила тата.

— Це, мабуть, хтось наговорив тобі на маму. Все було зовсім інакше...

— Ні. Вбила. Я — бачила. І як горілку пили — бачила.

— Постарайся забути про це, — каже Любов Руденко дівчинці й пригортає її до себе.

А цей ось хлопчик... Білявий чубчик, високе чоло, — вушка як два лопушки. Діти вигукують навперебій: той мріє стати математиком, той — лікувати тварин, той хоче навчитися швидко читати, а ось Володя майже пошепки каже:

— А я дуже посередній.

— Та ні, — переконує його вчителька. — Ти щодня робиш успіхи. Вже краще лічиш, стараєшся гарно й чисто писати, в тебе охайні книжки й зошити...

— Я — посередній, — вперто повторює хлоп'я. — Мою маму забрали в тюрму, коли я ще навіть не народився. А тепер, коли я виріс, татко мені не пише. Скажіть йому, щоб він написав листа, хоч маленького. Бо мама вже давно не любить мене. І ніхто не любить...

Згодом Любов Руденко розповідала мені, що є сім'я, котра хоче всиновити хлопчика. Кілька разів його брали до себе на гостину. А це щось не навідується. Може, передумали? Адже в подружжя є син... Володя переживає... "Я був поламав велосипед. Не навмисне, але, може, тому до мене не приходять?"

Ярослава:

— Мене тітки з інтернату знайшли. Я вся була в лишаях. Вони мене вилікували і одягли в чисте. Мої тато й мама пили горілку. Мамин приятель убив тата. Мама продала квартиру і пропила її. Я не знаю, де тепер мама. Вона забула про мене.

Лише три історії з двохсот двох. Відрізняються, може, тільки деталі. Але головне спільне — без батьків. По суті, сироти. Цей дім — школа-інтернат ч. 3 — їх рідний. У сім літ вони приходять сюди і в сімнадцять — залишають, стаючи студентами університетів, інститутів, учнями технікумів, — як кому вдасться. Скажу відразу: вчителі, вихователі докладають величезних зусиль, щоб удалося — всім. Щоб кожна доля — збулась. Зрештою, аби кожен вихованець інтернату став на ноги, чесно заробляв свій хліб і мав дах над головою.

А що ж держава? О ні, вона — не мачуха. Але покищо — й не мати. Причин для того — доволі. Проте... Вважається, що інтернат знаходиться на повному державному утриманні. Однак воно далеко не

повне. Скоріше — скупе. І тільки енергія, воля і добра душа Олени Берліної — як енергія, воля й душа матері в родині — дозволяють цій незвичайній сім'ї бодай покищо жити добре. Або — майже добре.

Про це свідчить усе... Килими, натерта до блиску підлога, затишок у кімнатах для забав, білосніжні фіранки на вікнах, теплі радіатори, композиції з квітів на стінах, одяг дітей... Зрештою, їхня доброзичливість, цікавість до навчання і подій у світі. Тут усе, як у доброму домі. Тут сваряться й миряться, дружать і закохуються, намагаються вірити і вірять у добро, тут святкують щомісяця дні народження й неодмінно одержують подарунки. Тут люблять солодощі й несподіванки, сумують, плачуть і хочуть скоріше вирости. Тут чекають щосуботніх дискотек і мають своїх кумирів... Але, може, найбільше тут думають про тих, хто так чи інакше зрадив їх, коли вони тільки но побачили світ. І — прощають. І ладні відгукнутися на перший поклик. Але, трапляється, що й соромляться своїх батьків. Бо діти ростуть — фізично і духовно, вони засвоюють надбання культури свого народу, а батьки, на жаль, залишаються такими, як були. Тюрми та колонії не роблять їх іншими. Вони не здатні відповідати не лише за дітей, але й за себе. І тоді тринадцятирічний хлопчик зізнається виховательці: "Краще б мій тато загинув, як герой, а не приходив сюди брудний і п'яний".

Про все думають вчителі, вихователі. Думає Олена Берліна. Як бодай пом'якшити удари долі? Як захистити дитячу душу? Як дати віру й певність: своє власне життя ти збудуєш інакше. Окрім цієї проблеми — тисячі інших. Та, знайомлячись із директором школи-інтернату (до речі, дуже вродлива жінка), я найперше запитала її: "У вас є діти?" Вона відповіла, що є, дочка. І є онука Даринка, їй лише рік. Я чомусь полегло зідхнула. На що Олена Берліна зауважила: "Можна не мати дітей і мати душу. Я знаю таких вчителів. І знаю таких, котрі без міри пестять власних синів та дочок і абсолютно байдужі до чужих. Такі, правда, в нас довго не затримуються. Тут не можна — щоб без душі..."

Справді бо, не можна. Адже платня — мізерна, пільг — ніяких. Але звідси чомусь і не йдуть у приватні та привілейовані школи, в гімназії, ліцеї. Там вчаться діти нової еліти. Тут... Після закінчення школи-інтернату дівчатка одержують спеціальність швачок, а хлопчики — деревообробників. А ось Галія Алексеева вступила до Київського державного університету, дехто вчиться в інституті цивільної авіації, в Державній академії легкої промисловости, Леся Дятель — у технікумі прикладного мистецтва, кілька дівчаток — у технікумі готельного господарства. Отже, кінчається навчальний рік — для вчителів починаються жнива. Так само, як для батьків: консультації, додаткові лекції з багатьох предметів, диктати, твори... "Адже це наші діти". І під дверима

інститутів учителі та вихователі чатують і чекають "своїх дівчаток та хлопчиків". Як вони там? Чи не розгубилися на екзаменах? То б матерям і батькам хвилюватись, матерям і батькам вчити впевненості в собі, але... А згодом, здобувши фах, вони знову приходять до інтернату. Роботу, як правило, знаходять. А де жити? І тоді Олена Берліна пише листи в усі усюди. Пише тим, хто уповноважений вирішити це: дати бодай якийсь притулок. Мушу сказати (прочитала не один той лист і відповіді на них), що голови адміністрацій і районних рад відгукуються швидко й обіцяють "неодмінно посприяти". Інколи сприяють без зволікань. А трапляється... Та Олена Берліна не відступає: йде на прийом, телефонує, нагадує про обіцянку зарадити біді. Зрештою, їй важко відмовити. Бо всі писані й неписані закони — на її боці. На боці любови й відданості. Адже сама — педагог. І тепер викладає історію України в п'ятій класі. Досвід чималий. І творчий, педагогічний і адміністратора — була завідуючою районним відділом народної освіти. Однак і їй буває важко. Надзвичайно важко. Це тоді, коли приходиться у фінансовий відділ районного виконавчого комітету, а їй відповідають: "Грошей немає..." — "Як то немає? У мене ж діти!" — "І що?"

Господи, як можна не розуміти? Їм же потрібні риба, олія, овочі, ярина... Кожного треба щодня п'ять разів погодувати. А чим? Кухар Віра Федорченко інколи перевершує всі сподівання: з нічого готує мало не вишуканий обід. Але і їй уривається терпець. Тоді біжить до Олени Берліни: "Ну що я з цього м'яса приготую? Ви лише подивіться, яке привезли?" І чи не щодень — нові проблеми. Адже в сім'ї теж так. Тільки там поламався один телевізор, тут — десять чи шість. Там треба полагодити дві пари взуття, тут — сто сім. Або купити нове. Чобітки. Уявляєте, купити відразу шістьдесят одну пару чобітків? Це десятки мільйонів карбованців. Астрономічна цифра. А ще ж курточки потрібні, панчохи, сукенки й сорочки, рукавички, простирали й ковдри. А у фінансовому відділі одна відповідь: "Коштів немає". Гаразд. Коштів немає, держава бідна і чи не всі — бідні. Але діти є... І тоді Олена Берліна дістає свій записник і телефонує спочатку в банк "Інко" (там уже пізнають її голос і завжди допомагають), потім — у "Аваль", "Ажіо", "Градобанк", у комерційні фірми. Дехто відмовляє, а дехто сплачує рахунки за взуття, ремонт приміщень, лагодження телевізорів.

— Мені вже не соромно. Я звикла кланятись.

Але так не повинно бути. Адже сьогоднішня криза в економіці України — не на один день, то в чому вихід?

— Потрібні закони, які захищали б такі установи, як наша. Державне утримання мусить бути, попри все, бути державним, і ще одне: уряд повинен прийняти спеціальну постанову, якою регламентувалися

б граничні ціни на товари для дітей. Нині вони надзвичайно високі.

Однак діти в інтернаті вдягнуті непогано. Модні светри, курточки, спіднички. Звідки? Олена Берліна зідхає: "Франція допомагає". Виявляється, ось уже три роки двадцять дев'ять хлопчиків і дівчаток щоліта відпочивають там — про це подбала асоціація "Україна — Франція". Їх чудово приймають. Діти живуть у сім'ях, залюбки вчать мову. (До речі, в інтернаті теж вчать, факультативно). Так ось, повертаються хлопчики й дівчатка з тої чудової країни одягнені та ще й з подарунками для товаришів. Сумують. Пишуть листи своїм новим друзям і тим, кого встигли полюбити... І часто одержують пакунки. Інколи їх привозять самі опікуни. Як, приміром, це робить пан Даніель. А в тих пакунках обов'язково щось та знайдеться для кожного. Бодай якась дрібничка. Спасибі французьким матерям. Спасибі — жінкам. Гадаю, Україна, зміцнівши не залишиться в боргу і віддячить довгою пам'яттю про добро. Спомином. Вдячним словом. А з часом, може, теж подарунками. Адже у нашого народу не черства душа. Ми вміємо ділитись останнім...

— А де відпочиває решта дітей? — запитую директора інтернату.

— Раніше їздили до Одеси, Адлеру. Тепер — гірше. Однак таки оздоровляємо всіх. Ось минулого літа діти відпочивали в таборах у Кончі-Заспі та в інших санаторних зонах Київщини.

— А хворіють ваші хлопчики й дівчатка часто?

— Пані Олена посміхнулася:

— На щастя, ні. Я б навіть сказала, що значно рідше, ніж удома. У нас добре забезпечена медична частина. Є свої лікарі, цілодобово чергують медсестри, працює кабінет реабілітації. Маємо можливість післати дитину на будь-яку консультацію. Двічі на рік усі проходять медичний огляд. Нині 20 дітей лікуються в санаторіях. І вчать там. Вихователі провідують їх.

— Пані Олено, дітей з вашого інтернату можна всиновляти?

— Звичайно. Порядок такий, як скрізь. Уже кілька дівчаток і хлопчиків знайшли нові родини й ми раді за них.

— А ті, хто повертається з місць позбавлення волі, забирають своїх дочок і синів?

— Раніше забирали, хоч дуже рідко. Але пам'ятаю такі випадки... Одна мати поновила свої права і, здається, двоє батьків. Та ось уже кілька років ніхто не звертається до нас із цим проханням: життя дорожчає й дорожчає. Надзвичайно важко взяти дитину, одягти, погодувати. А купити їй книжку? Платня ж — низька. Виручають картопля й хліб. Та неповноцінне харчування — це хвороби. Дається взнаки Чорнобиль. Україна мусить щось робити, аби вберегти своїх дітей від туберкульозу, левкемії, інших недуг.

О так! Сьогодні в Україні суцільні проблеми. Інфляція, спад виробництва, дорожнеча. Уряд стелить м'яко, обіцяючи на кожен відсоток підвищення цін — 0.8 відсотка зростання платні. Але це — теоретично. В щоденному житті — зовсім інакше: заробітна платня зростає (і то далеко не в усіх) — у два рази, ціни — в 7-10 разів. І все ж... Мусимо підніматись над буднями. Мусимо думати про неминуще — Україну і її майбутнє. Щоб якомога менше було ображених, скривджених, покинутих. Щоб горе не залишало страшних карбів на дитячих душах і личках.

Діти люблять батьків. Батьки — дітей. На цій любові тримається світ. Ця любов робить нас людьми. А коли — все навпаки? Коли не має кого любити? Пам'ятаєте Ганнусю — дівчинку з сумними очима? Володю? І ось уявімо: їхні матері повернулися з місць позбавлення волі. Діти великодушні. Вони легко прощають. Але це буде згодом, колись... А нині? Адже малюки мріють про "біленький, серед саду, будиночок, свого цуцика й свою сивеньку кицьку... А мама прийшла з роботи й чистить картоплю, тато читає газету. А на вікні цвіте така весела-весела блакитна квітка..." Пані Олена зрозуміла хід моїх думок і мовила коротко:

— Ми не беремо на себе роль суддів, не виносимо вирок: не люби! — А за мить додає: — Людська, надто дитяча душа, дуже складна. Як часто навіть ми, дорослі, любимо тих, хто не вартий нашої любові! То що вже казати про дітей. Вони ладні забути все і любити кожного за приязне слово й лагідний погляд. А образ мами чи тата в їхніх мареннях, у снах так вивищується, що інколи зовсім не схожий на реальний. І вони люблять, по суті, свою мрію... Вона, та мрія, служить їм опорою.

Я йшла двором інтернату. Клені догорали. Я подумала: "Тому, що пізня осінь. І, може, від болю..." Раптом почула плач. Оглянулась. На ганку сиділа дівчинка років восьми. Сукенка з торочкою білого мережива на комірці, курточка. Безсило притиснуті до грудей руки. Двоє хлопчиків стригли її. Мовчки. Один знехотя підвів голову: "Медсестра попросила. Бо всього три дні погостювала в бабусі і ось принесла нам..." Я все зрозуміла... Дівчинка захлиналась від сліз. Так плачуть з великого горя, від безсилля. Від неможливості захистити себе. Я сказала: "Ну що ти... Заспокійся. Це ж не надовго. Волоссячко швидко відросте й буде ще гарнішим. А покищо походиш трохи в хустинці... Зате навесні ти будеш гарнішою від усіх — твоя голівка сяятиме, як кульбабка..." Подивилася вдячно. Схлипнула. Один із хлопчиків мовив: "Справді... Не плач. Скоро кінчаємо..." Мала облизала пересохлі губи. Про що вона думала?

"Якби була мама..."

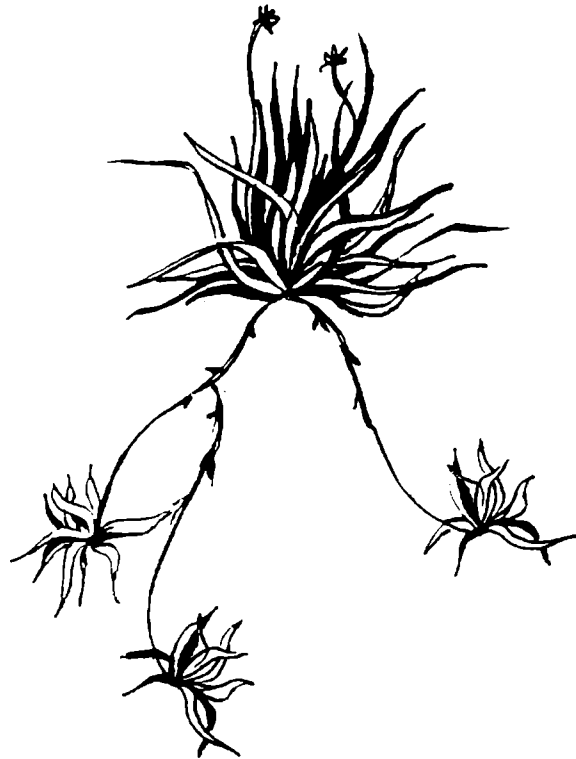
Господи! Якби була мама... Скільки разів я повторювала ці слова! І повторюю ще й тепер. Вони стали моєю молитвою...

ЧУЮ

Чую, земле, твоє дихання,
Розумію твій тихий сум,
Як на тебе холодні світання
Ронять пригорщами росу.

Знаю — зливи, та буйні грози,
І роса в шумовинні віт —
То сирітські, вдовині сльози,
То замучених предків піт.

Назбирала ти їх без ліку
На роздоллі полів, дібров,
Щоб живили тебе довіку
Людські сльози і людська любов.

Яка проста і яка недосяжна мрія — молитва! Навіть тоді, коли в спальні тепло, коли в клясах — кольорові телевізори, коли носиш французькі джинси й інколи п'єш чай з паризькими цукерками...

Київ.

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ
203 SECOND AVENUE
NEW YORK, NEW YORK 10003

МАРТА БАЧИНСЬКА

ЗАПРОШУЄМО НА ВИСТАВКИ!

У цей передсвятковий час, напередодні Великодня, коли все пробуджується, зустрічаючи весну, Український Музей в Нью-Йорку запрошує 25 березня на відкриття двох виставок: виставки писанок і обрядового хліба та головних уборів і нашійних прикрас.

На четвертому поверсі у великій Музейній галерії пишатимуться сотні прекрасних писанок з різних куточків України, що зберігаються в музейній колекції. Хоч багато народів різних культур вживали у своїх обрядах фарбовані чи розписані яйця, але сьогодні їх залишилося мало, і саме українці відносяться до тих небагатьох народів, які зберегли по сьогоднішній день багато прадавніх звичаїв, пов'язаних з писанкою. Впродовж віків мистецтво української писанки розвивалося і удосконалювалося. І сьогодні писанкарки вживають традиційні символічні мотиви та кольори, але ми дивимося на писанку не як на талісман, пов'язаний з магічною силою, а як на твір народного мистецтва.

На виставці також є обрядові хліби, такі як паски, прикрашені символічними знаками, виробленими з тіста. Є короваї і традиційні українські весільні хліби, які в поганських часах вживалися як жертва для богів, а сьогодні є невід'ємною частиною весільного церемоніалу та необхідною прикрасою весільного стола. Ці пишні на вигляд та на смак хліби пекли сучасні господині, які затримують у своїх родинах дорогоцінні традиції, зберігаючи цим українську народну спадщину.

Виставка головних уборів і нашійних прикрас визначна тим, що на експозиції між прекрасними зразками бавниць, переміток, хусток та очіпків з музейної колекції, виставлені чудові репродукції весільних та святкових головних дівочих уборів, які мало назагал знані. Серед виставлених на експозиції весільних вінків, які вражають своєю різноманітністю, є вінки з Буковини, Полтавщини, з Покуття, Поділля, Тернопільщини. Нашійні прикраси, представлені на виставці, були і залишилися важливою частиною українського народного одягу. Серед них можна побачити корали, гердани, згарди.

Оформлення виставки супроводжується експозиційною брошурою "Символи магічної сили" та настінними додатковими поясненнями.

*Репродукція весільного головного убору з села Нирків на Тернопільщині.
(Український Музей в Нью-Йорку)
Reproductions of wedding costumes from the village of Nyrkiv in Ternopilshchyna. (Courtesy of the Ukrainian Museum in New York)*

Музейні виставки можна відвідати від середи до неділі, від 1-ої до 5-ої години. По інформації дзвонити на телефон: (212) 228-0110.

КУРСИ І ЗАНЯТТЯ В УКРАЇНСЬКОМУ МУЗЕЇ

Писання українських писанок

Діти і дорослі матимуть нагоду навчитися писати писанки з традиційними українськими мотивами.

Дати: 1, 2 і 8, 9 квітня.

Час: 2:00 — 4:00 по полудні.

Плата за одне заняття: дорослі — 15 дол.; пенсіонери і студенти від 16 років — 10 дол.; діти від 12 до 16 років — 3 дол.

Показ техніки писання писанок

Досвідчені писанкарки демонструватимуть процес писання писанок. Також буде показаний фільм Славка Новицького "Писанка".

Дата: 15 квітня.

Час: 2:00 — 5:00 по полудні.

Вступ: дорослі — 2.50 дол.; пенсіонери і студенти — 2 дол.; діти до 12 років — безплатно.

НАЦІОНАЛЬНА РАДА ЖІНОК США, МЕРІНЕЛ САЛЛІВАН І СУА

Національна Рада Жінок США, яку вже другий рік очолює наша "власна" заступниця голови у справах зв'язків Ірина Куровицька, — це найстарша жіноча організація в нашій країні. Є вона також найбільш престижною, поважною і ефективною щодо праці з різними жіночими та міжнародними організаціями. Національна Рада Жінок США була в 1888 році однією з рушіїв створення Міжнародної Ради Жінок, що стала чільним голосом жінок у світі. Заходами Міжнародної Ради Жінок в 1933 р. українкам з-поза земель Радянської України вдалось, хоч в дуже обмежений спосіб, поставити справу голоду в Україні на порядок нарад однієї з комісій Ліги Націй, передвісника Організації Об'єднаних Націй. Міжнародна Рада Жінок стала в 1945 році першою недержавною організацією, пов'язаною з ООН. Довгі роки і до сьогодні СУА через свою участь в Національній Раді жінок США та в Міжнародній Раді Жінок мала в цей спосіб доступ на світовий форум.

Нині, коли в Америці і Канаді переборено культурну гегемонію англосаксів, яка ставила дуже реальні перешкоди на шляху повного розвитку українських поселенців у цих країнах, ми забуваємо, як тяжко було добитися до прийняття українців як повновартісної складової частини американської спільноти без того, щоб ми затрачували власну ідентичність. В самій Міжнародній Раді Жінок українки після 1926 року, коли остаточна втрата надії на швидку самостійність України призвела до того, що Україну (до речі, разом з Росією) викреслено з членства Міжнародної Ради Жінок, яка діє на державницькому принципі, тобто тільки ті жінки мають право на участь в Міжнародній Раді жінок, у державах яких існує одна Рада Жінок, яка репрезентує як не всі, то значну кількість самостійних жіночих організацій даної країни. Жіночі прибудівки загальних, — переважно чоловічих організацій, — не можуть входити в склад Національних Рад Жінок.

Оригінальним задумом Міжнародної Ради Жінок було стати ядром з'єданого жіночого руху, який міг би активно впливати на політику світу і змагати до створення миру та прогресу. Українкам, які не мали жодної державної підтримки, тяжко було брати участь в міжнародному жіночому русі, особливо після 1939 року, коли Союз Українок, який діяв переважно як Національна Рада Жінок, бо з'єднував у своїх організаціях жінок різних поглядів та походжень. В міжвоєнному періоді Союз Українок брав активну

участь в усіх міжнародних з'їздах, запрошених і не запрошених.

В той сам час у США Союз Українок гуртував та надавав віри і сили українським поселенцям в Америці в їхньому намаганні допомогти рідним землям та стати повновартісними членами своєї нової держави без того, щоб ставати кальками домінуючих англосаксів. Ми мало уваги присвятили тим першим тяжким рокам в Америці, коли натиск був на інтеграцію всього населення на англосакський кшталт. Союз Українок Америки зумів допомогти українцям в Америці набрати сили в американській громаді і як американці помагати українцям поза Америкою та забезпечити почуття своєї власної гідності. Від перших років свого існування Союз Українок Америки намагався брати найактивнішу участь у праці Національної Ради США, щоб через цю організацію мати ширший доступ до світової опінії.

Сама Національна Рада США проходила власну метаморфозу, і в провіді Національної Ради почали появлятися жінки з-поза старих привілейованих класів етнічних груп. Повільно визнавалася діяльність українок, і щораз менше треба було пояснювати, що ми не поляки і не росіяни. Хоч на міжнародних з'їздах нелегко було пояснювати, що СРСР не віддзеркалює, м'яко кажучи, бажання населення, нам щораз легше ставало добитися голосу на ширшому форумі. Це не було аж так давно, але зміни в світі такі монументальні, що легко забувається, які це були часи. Ще не минуло десять років від часу, коли вістка про Україну в англосакській пресі була незвичним досягненням нашої громади.

Немалу ролью в цьому процесі відіграла Мерізел Салліван, колишня голова Національної Ради США, яка повністю зрозуміла багатокультурний склад США, вартість усіх національностей. За її каденції участь СУА в Національній Раді США значно пожвавилась. Не тільки голова СУА, яка екс офіційно входить в управу Національної Ради США, але членки СУА ввійшли самостійно у провід Національної Ради США. Мерізел Салліван заохочувала СУА брати активну участь у праці Національної Ради США.

Нині, коли Мерізел передчасно стала жертвою пістряка, я б хотіла вшанувати її пам'ять згадкою про нашу з нею співпрацю, яка наявно висвітлює нашу змінену роль в Національній Раді США, а заразом у світовому жіночому русі. Як згадала теперішня голова Національної Ради США у своєму інтерв'ю для "Нью-Йорк Таймсу", Мерізел Салліван уособлювала

*Зліва: Марія Томоруг, Ірина Куровицька, Мерісел Салліван, Марія Савчак.
From left: Maria Tomorug, Iryna Kurowyckyj, Marrinelle Sullivan, Maria Savchak.*

змінений суспільний склад Національної Ради США. Вона була жінкою, яка завжди мусіла працювати на прожиток сім'ї, і тим самим була надзвичайно чутлива на проблеми іміграційних громад США. Вона завжди була жінкою, яка співпрацювала з іншими, яка розуміла важливість праці складових організацій Національної Ради США. Пам'ятаю яскраво її участь у Конвенції США в Клівленді і як вона цікавилася нашою працею. За її каденції США почала відігравати одну з найчільніших ролей у праці цілої Національної Ради США. Щобільше, через Національну Раду США, США знову був першою громадською організацією, яка зареагувала на міжнародному форумі з приводу безпрецедентної трагедії Чорнобиля. Це знову сталося на форумі Міжнародної Ради Жінок, і хоч Мерісел не була в той горезвісний час головою Національної Ради США, вона входила в екзекутиву організації і дуже нам допомагала в нашій праці привернути увагу світу до України.

Я хочу згадати Мерісел спомином нашої спільної праці в організуванні і проведенні святкування століття міжнародного жіночого руху, яке відбулося у Вашингтоні в липні 1988 року. Головою США в той важливий час була Марія Савчак, і вона виявила повне розуміння потреби активної співпраці США в проведенні цього свята. Відділ США в Вашингтоні зайнявся проведенням реєстрації на світовий з'їзд — львиної і не надто вдячної праці, яка нам, одначе, дала багатий моральний капітал. Мерісел пішла нам на руку, коли США рішив провести прийняття в честь століття жіночого руху в Національному Пресовому

Клубі Вашингтону. США ризикнув грошми, бо звичайно на прийняття організації світоці жіночого руху світу не надто радо приходили. Мерісел запевнювала мене, що на таке прийняття придуть всі запрошені, хоч, признаюсь, я не завжди повністю вірила їй. Підтримка голови Марії Савчак та активна співпраця Ірини Куровицької, Марійки Томоруг, Ольги Тритяк, Ольги Гнатейко і особливо членок 78-го та 64-го Відділу США, який приготував величавий показ народної ноші, причинилися до успіху нашого прийняття, яке стало однією з найбільш маркантних імпрез цього величавого свята, на котрому було понад чотириста осіб.

Мерісел Салліван уособлювала нову Америку, Америку можливостей і сприйняття багатокультурності. Наша Управа і наше членство США, базуючись на нашій минулій праці, могли повністю включитися в працю Національної та Міжнародної Ради. Наша участь в Національній Раді США та в Міжнародній Раді Жінок наявно доказує поширену ролі США в США та в світі.

Зі смертю Мерісел Салліван, якої нам усім буде дуже бракувати, замикається одна сторінка в нашій і в американській історії. Україна говорить уже своїм голосом, а наш, який не так давно стояв дещо осторонь американського світу, сьогодні навіть не тільки повновартісний член хору, а видний соліст.

Нам легко було співпрацювати з Мерісел Салліван, а вона вже промостила шлях, так що тепер голос Америки в Міжнародній Раді Жінок — це голос союзниці Ірини Куровицької, а через неї нас усіх.

ВІСТІ З ЦЕНТРАЛІ

ОКРУЖНІ КОНФЕРЕНЦІЇ.

Окружний з'їзд у Дітройті відбувся 4 лютого ц. р. Головою Окружної Управи перевибрано Лідію Колодчин. Екзекутиву СУА представляла голова Анна Кравчук.

Заплановані Окружні з'їзди:

Нова Англія	— 26 березня,
Чикаго	— 8 квітня,
Південний Нью-Йорк	— 29 квітня,
Північний Нью-Йорк	— 21 травня.

ЗУСТРІЧ З АНАТОЛІЄМ ЗЛЕНКОМ.

В грудні 1994 р. відбулася зустріч новопризначеного Постійного представника України при ООН Анатолія Зленка з керівниками українських організацій Нью-Йорку. СУА представляли голова Анна Кравчук та фінансова секретарка Головної управи Таїсса Турянська.

РІЗДВЯНА ЗУСТРІЧ В ДОМІВЦІ СУА.

21 січня ц. р. в домівці СУА в Нью-Йорку відбулася різдвяна зустріч Екзекутиви СУА з працівниками канцелярії та редакції. З цієї нагоди Ірина Куровицька запросила представників Постійного представництва України при ООН та гостей з України: Надію Малиш — заступника міністра праці, Любу Паливоду, яка працює в Фонді міжнародного партнерства, Оксану Куць — журналістку, яка працює в Фонді відродження, та Людмилу Ковальську, голову відділу в Комісії прав людини при Верховній Раді України.

Зліва: Наталія Даниленко, Любов Паливода, Ольга Третьяк, Лідія Черник, Анна Рак. Стоїть Оксана Куць.
From left: Natalia Danylenko, Lubov Palyvoda, Olga Trytyak, Lidia Czernyk, Anna Rak. Standing: Oksana Kuc.

Former President of Ukraine, Leonid Kravchuk with Irena Chaban and Anna Krawczuk.

Ліонід Кравчук
Союз Українок
Америци з
головного
А. М. Кравчук
16.01.95

ЗУСТРІЧ З ЛЕОНІДОМ КРАВЧУКОМ.

16 січня ц. р. відбулася зустріч першого Президента Української Держави з керівниками організацій української громади в Нью-Йорку. Союз Українок Америки представляли голова Анна Кравчук і редактор Ірена Чабан. Після зустрічі голова СУА подарувала Л. Кравчукові журнал "Наше Життя" (квітень 1994), в якому описана офіційна візита Президента у Вашингтоні. Леонід Кравчук передав привіт членству СУА.

OUR LIFE

Monthly, published by Ukrainian National Women's League of America

---

MARCH 1995

Editor: TAMARA STADNYCHENKO

In July of 1994, UNWLA President Anna Krawczuk and Social Welfare Chair Lidia Czernyk, delivered a children's fibrogastroscope to Children's Health Center "Dzerelo" in Truscavec, Ukraine (see Our Life, September 1994 issue). Through the generosity of Max Baran, owner of West Penn Hat & Cap Corp., in Creighton, Pa. Orysia Jacus member of UNWLA Branch 98 Middletown/Holmdel of New Jersey, packed donated caps, hats, scarfs etc and they were sent to "Dzerelo" for distribution to the children that were being treated there. We received a letter from "Dzerelo" (which means "spring water") director, Dr. Serhij Sarancha:

Truscavec, Ukraine, October 2, 1994

Dear Mrs. Krawczuk!

On behalf of the staff of the Childrens Health Center "Dzerelo" in Truscavec, Ukraine, I am sending you this Letter of gratitude. The children of this center are extremely thankful to your organization for the valuable gift — Olympus childrens fibrogastroscope that you presented to "Dzerelo" while on visit in Truscavec in July of 1994. They are also grateful for the wonderful gifts that were delivered today. We distributed these wonderful hats, scarf and other items to orphaned children and to children from large families. Members of Sojuz Ukrainok of Ukraine from Kyiv and Truscavec — Mrs. L. Hlushko and Mrs. O. Chomyn — witnesses this great event. It was a real holiday for all of us — children and grownups. To share our happiness and that of the children we are forwarding to you some photographs.

We have opened a Department of Endoscopy at "Dzerelo" that is run by property trained personnel. We are sending you a copy of the sign that we posted on the door which indicates that it was a gift from the Ukrainian National Women's League of America, Inc.

We are cooperating with Sojuz Ukrainok of Ukraine and each month we accept five children for treatment free of charge.

Dear Mrs. Krawczuk, I am deeply moved by the

Happy girls show off their hats and scarfs.

Dr. Serhij Sarancha watches as "Sojuzanka" distributes gifts.

attention that you have given to the ill and injured by the Chernobyl disaster children that are treated at our facility.

We shall always welcome you — on our Ukrainian land.

We hope for the continuous cooperation with your

organization regarding the matters that we discussed with you during your visit.

With great regard for you and Mrs. Lidia Czernyk,

Serhij Sarancha MD

At "Dzerelo" Children's Health Center sign on the door indicating:
Department of Endoscopy — founded by UNWLA Inc.

NEWS FROM THE UNWLA HEADQUARTERS:

UNWLA Regional Councils to hold annual conferences:

UNWLA Detroit Regional Council held its annual meeting on February 4, 1995 and Lidia Kolodchin was reelected president. Anna Krawczuk represented the UNWLA Executive Board at the conference.

To follow:

- UNWLA New England Regional Council — March 26, 1995
- UNWLA Chicago Regional Council — April 8, 1995
- UNWLA Southern New York Regional Council — April 29, 1995
- UNWLA Northern New York Regional Council — May 21, 1995

Important meeting with dignitaries from Ukraine:

On December 15, 1994 — newly appointed Ambassador from Ukraine to the United Nations, Anatolij Zlenko met with the representatives of Ukrainian American organizations and communities. Anna Krawczuk and Taissa Turiansky represented UNWLA Inc.

KOZACHKA: COSSACK WOMEN IN HISTORY AND LEGEND

One of the great ages of Ukrainian history is the Cossack era. It was the middle period between Kievan Rus' and modern times, a period filled with conflict, war, and insurrection, but also of love and adventure. In many ways, it was the heroic age of Ukraine.

When we think of these times, our attention is usually drawn to the romantic figure of the lonely Cossack, strong and brave, who was off to the Zaporozhian Sich, the fortified Cossack headquarters beyond the rapids on the Dnipro River. There he made ready to do battle with either the Tatar infidels or the Polish landlords. Ukraine was at that time severely pressed by both: the former carrying off goods and people — both men and women — to be sold as booty in the slave-markets of the Crimea and Istanbul, the latter demanding ever more labor or taxes from their Ukrainian serfs and underlings. The image of the brave young Cossack mounting his steed to say a last farewell to his broken-hearted mother or girlfriend is seered into the heart of every person who is acquainted with the content of traditional Ukrainian folksong.

But Ukraine was a frontier society and it was not only for the brief periods of the great wars that the womenfolk were left on their own. Tatar raids were frequent, border skirmishing constant, and the insecurity of life general. Thus absolutely no women were allowed to set foot on the Zaporozhian Sich and, in general, the Cossack men tended to remain single throughout the dangerous years of their youth and either marry late in life or not at all. As a result, the Cossack women were very frequently condemned to live for long periods in the absence of their menfolk. It was they who had to tend to household and farm, to raise the children, see to their education, and maintain the sacred traditions of faith and family. These heavy responsibilities, which the womenfolk carried out entirely on their own, helped to strengthen the character of Ukrainian women and led to the development of a spirit of industry and independence that simply did not exist in more settled societies. I.S. Storoshenko in the book *How the Cossacks went to War (Iak Kozayky voiuvaly)* maintains that the absence of the Cossack men created in their women "an independent character, high authority, and respect in the family."

This spirit of industry and independence showed both in personal relations and in public law. On the one hand, Cossack women enjoyed considerable respect and admiration on the part of their fathers, brothers, and husbands; so much so, in fact, that they were quite free to make up their own minds as to when and to

whom they wished to be married. On the other hand, Cossack women also enjoyed considerable legal rights. Thus they could independently own property, initiate legal actions, or begin divorce proceedings if they so desired. In general, the fluid life-styles of Cossack Ukraine seemed to be beneficial to both the social and legal status of women.

This situation worked to the advantage of all society for Cossack women commonly proved themselves to be entirely worthy of the respect and trust placed in them by their menfolk. Not only were they able to run family and farm in a fashion acceptable to their husbands, but they also carried on these responsibilities in a way that attracted the notice and admiration of foreigners who happened to be travelling through Cossack Ukraine. Thus shortly after the abolition of the Hetmanate, a Russian traveller by the name of Izmailov remarked upon the love, respect, and trust exhibited in the Ukrainian family of his day. "Mutual love," he writes, "creates in the running of the household a more beautiful harmony and order than does authority and subservience among us (Russians). The maidens have a free manner and they are all pretty, agile, and attractive. They are graceful and delicate...All of their villages and farms are located in wonderful settings. Each house is clean and white and surrounded by blooming orchards." About the same time (c. 1812), an Englishman named Edward Daniel Clark similarly enthused that the houses in Ukraine were clean and white, as in Wales, and it seemed to the traveller that he was transported to Holland or Norway. Ukrainians reminded Clark of the Scottish highlanders and the Ukrainian villager's home seemed to him to be cleaner than that of a Muscovite prince. Even allowing for exaggeration or bias, these comments are a very favorable reflection upon the women and homelife of Cossack Ukraine.

However, among the foreign accounts of the manners and morals of the Ukrainian people there is none so rich or so famous as that of the French mapmaker, Guillaume Sieur de Beauplan. In his account too, the degree of feminine liberty which existed in Cossack Ukraine is remarkable. For example, Beauplan expressed his astonishment at the fact that in Ukraine it sometimes happened that the young maidens courted the young men. I quote from the London edition of 1744 of his *Description of Ukraine*:

The maid that is in love goes to the young man's father's house, at such a time as she judges she may find the father, mother, and gallant together. Coming into the

room, she says, *Pomagaboa*, that is, God bless you, the common salutation used at entering their houses. Having taken her place, she compliments him that has won her heart, and speaks to him in these words, *Juan, Fediur, Demitre, Woitek, Mikita*, etc. (in short, she calls him by one of these names, which are most usual among them); perceiving a certain goodness in your countenance, which shews you will know how to rule and love your wife; and hoping from your virtue that you will be a good *Dospodorge*: These good qualities make me humbly beseech you to accept me for your wife. Then she says as much to the father and the mother, praying them to consent to the match. If they refuse her, or make some excuse, saying, he is too young, and not fit to marry; she answers, she will never depart till she has married him, as long as he and she live...After some weeks the father and mother are forced, not only to consent, but also to persuade their son to look favorably upon her, that is, as one that is, as one that is to be his wife. The youth perceiving the maid fully bent upon loving him, begins to look upon her as one that is in time to be mistress of his inclinations...And thus amorous maids in that country cannot miss of being soon provided...

Beauplan says further that though such customs may appear "odd and incredible to some persons" they are nonetheless a real fact.

Of course, romantic love or personal fancy was not the only, or even perhaps the usual way of selecting a marriage partner in Cossack Ukraine. Practical considerations were also of considerable import. For example, the peculiar Ukrainian custom of the village evening party or *vechernytsia* seems to go back at least to Cossack times. At these parties, which were a common form

of social activity for the youth of old Ukraine —they survived right to the first years of the twentieth century — the eligible young maidens would dress in their finest and occupy themselves with embroidery, weaving, or handicrafts of one sort or another in order to demonstrate for the young men their special talents. In turn, the parents of the young men would instruct their sons to pay attention not to superficial attractions, but to practical qualities ("*ne na chorni brovy, a na chari ruk*"). Young girls were expected to be able to cook, clean, sing beautifully, and know the local customs. Such girls, it seems, were greatly sought after..

If village girls in Cossack Ukraine enjoyed greater liberty and a higher social status than did the women of certain other lands, then so too did the women of the gentry and aristocracy. They too were able to marry or divorce at will, own property, and initiate legal cases. They often took an active part in public affairs joining church societies (*bratstva*), endowing them, patronizing art and scholarship, and founding monasteries and convents. At times, in the absence of their husbands noble women even defended the family castle against unexpected attack. One of the most famous of such incidents occurred during the Polish-Cossack wars of the 1650s when Olena, the wife of a certain captain Zavysny, found herself besieged by the Poles in the fortress of Bush. Eventually, she felt herself compelled to ignite the powder-keg in the arsenal thus destroying herself and the castle along with a great number of the besiegers. The Ukrainian writer, Mykhailo Starytsky, memorialized this story in his historical novel *The Sieges of Bush*.

Tatars carrying off Ukrainian men, women, and children into Turkish captivity. From an old woodcut, possibly of the sixteenth century. Credit: Z. Wojcik, *Dzikie Pola w ogniu* (Warsaw, 1960).

In education too the Ukrainian women of Cossack times seem to have been at least the equals of their sisters in other lands. Among the gentry literacy was the norm and women seem to have taken a special interest in religious literature. During the mid-seventeenth century, the Arab traveller, Paul of Aleppo, who was journeying through Ukraine to Muscovy on behalf of the churches of the East, remarked upon this fact. "Beginning from Rashkiv," he writes, "throughout all the Cossack lands we noted a strange but wonderful fact: all of the Cossacks with only a few exceptions are literate; even a majority of their womenfolk and daughters can read and they know the order of the church services and church songs." A few years later a West European traveller through Poland and Western Ukraine remarked that "you will find the greatest courtesy in word and deed in Ruthenia (as Western Ukraine was then called), especially among the women. The cause of this is the Ruthenian language which is not as hard as Polish. Thus they say that in Lviv live such pretty, delicate, and seductive women as can be found nowhere else on the

globe. There I met an ordinary woman from whom I wished to buy something, and she was able to pay me a polite compliment in Latin and do so in a most delicate idiom." Once again, though we may allow for a certain amount of exaggeration on the part of the traveller, the overall impression of his testimony is very positive and should not be ignored.

Of course, in Ukraine as elsewhere, certain personalities drew special attention to themselves and soon became almost legendary. In the case of Cossack Ukraine the legendary folk poetess and composer of folksongs, Marusia Churai, is worthy of note. So well known is her story, in fact, that she is generally referred to as "the Ukrainian Sappho". Her fame was already widespread as early as the seventeenth century and we are told that in many a Ukrainian cottage at that time there hung a portrait of young Marusia next to the traditional figure of the Cossack Mamai. Village wells with the finest drinking water were called "Churai's tears" and especially beautiful things were named after her.

The historical Marusia Churai, it seems, was born in

Interior of a Ukrainian village household. Painting by Belousov; lithograph by Lemerrier, 1843. Credit: Kyivska starovyna (K, 1991).

1625 into a Cossack family of Poltava. Her father, Hordii Churai was an adviser to Pavliuk, the leader of the Cossack insurrection against the Poles in 1637. After the suppression of the uprising, Marusia's father was carried off to Warsaw where the Poles executed him. Marusia and her mother were left to fend for themselves. The young girl's good looks and attractive voice soon brought her many admirers and an officer of the Poltava regiment named Hryhoriy Bobrenko fell in love with her. But Hryhoriy betrayed his beautiful girl and in revenge she poisoned him. For this act the judiciary of the Poltava regiment condemned her to death (1652).

On the day of her execution, however, which was supposed to be carried out in the town square in Poltava, just as a herald was reading out the sentence before the assembled crowds, a messenger arrived from Hetman Bohdan Khmelintytsky bearing a letter of clemency. She had been granted her life in memory of the heroic deeds of her father and in honor of her own compositions. Marusia did not live long, however, for by the end of the following year, 1653, she had died of grief.

The tragic figure of the Ukrainian Sappho was never forgotten and she remained the subject of story and song for many years to come. Many Ukrainian writers depicted her in their works. These included Mykhailo Starytsky and Olha Kobylianska before the revolution and others after. Perhaps the best-known modern work dealing with Marusia Churai is the much admired historical novel in verse composed by Lina Kostenko. The image of Marusia Churai drawn in these works is always a positive one but in fact we know very little about her concrete traits and actual physical appearance. "History has not bequeathed us a depiction of Marusia Churai," writes the Cossack historian Storozhenko, "but this is of no consequence, because her features are more or less reflected in every Cossack woman. It is not surprising, as well, that folk artists have always depicted Marusia Churai in accord with their imagination and with the faces of local girls."

There is one last theme that we must consider before concluding our sketch of Cossack women, and this is the theme of Tatar captivity. In their raids on the Ukrainian lands it was the practice of the Tatar invaders to capture and carry off large numbers of young men and women to be sold in the slave markets of kafa and other Crimean towns whence they would be transported to Istanbul, the capital of the Ottoman Empire, to be resold. The men would generally end up as oarsmen in the Turkish galleys while the girls and women would enter the harems of wealthy Turks and Arabs. Almost every year, it is said, thousands of such captives were taken from the various Ukrainian lands; Ukrainian folk-song bewailed their harsh fate. Modern historians, however, tell us that this slave trade was not as extensive as once thought and that, although the process of capture and transport to Istanbul was difficult and dangerous,

once a Ukrainian slave-girl finally entered a household in the Middle East, she was generally well treated and both she and her children became an integral part of the Islamic polygamous family. In fact, many famous Turkish public figures, including members of the imperial dynasty itself were the children of such Ukrainian slave girls.

A few examples may suffice. Sultan Suleyman I (1520-1566), Sultan Osman II (1618-1622), Ibrahim (1640-1648), and Mustafa II (1695-1703) all had Ukrainian "wives". The mothers of Mohammed IV (1648-1687) and Osman III (1754-1757) were both Ukrainian. Ukrainian slave girls found their way into harems as far away as Syria and Egypt. There they quickly became accustomed to their new way of life and many of them converted to Islam. Some, however, never completely forgot about the religion and land of their birth. A famous Ukrainian historical song or *duma* tells of a Cossack girl, Marusia Bohuslavka, who was married to a rich Turk and secretly freed his Cossack slaves so that they might return to their native land; she herself, however, had "turned Turk" and became a Moslem.

But by far the most famous of these Ukrainian slave girls was the favorite and wife of Suleyman the Magnificent (1520-1566), greatest of the Turkish sultans under whom the Ottoman Empire reached the peak of its power and prestige. Suleyman remained well-beloved by the Turks and is known to them as *kanuni* or "the law-giver". As to his Ukrainian born wife, her original name was Nastia Lisovska and she was the daughter of a priest from the town of Rohatyn in Western Ukraine. She had been captured by the Tatars in 1523 when she was about twenty-two years of age and because of her grace, talents, and intelligence soon found herself in the Sultan's harem. There she became known on the one hand among outside by the name of Roxolana (after her home in Ruthenia or Rus'), and by the name of "Khurrem", "the laughing one" among the intimates of the harem. She was not particularly beautiful but she had a slight, graceful figure, great charm, and a sense of gaiety that soon enabled her to gain the complete affections of the sultan. A Bellini portrait of her shows a striking profile with red hair hanging down her back in two braids. Around her neck are several rows of huge pearls. Suleyman immediately fell in love with her and within a year she presented him with a son (the first of her five children).

But Roxolana also had a dark side to her character. She was extremely jealous and very ambitious and immediately began scheming against Suleyman's senior consort, Gulbehar ("Flower of Spring"), and her son, the heir apparent, Mustafa, as well as against the powerful Grand Vizier, Ibrahim. Roxolana was able to outmaneuver both Ibrahim and Mustafa and managed to get both of them executed. Eventually, Roxolana's own son, Selim, succeeded to the throne.

Portrait of Roxalana, wife of Suleiman the Magnificent, as a European artist imagined her. Credit: A. Krymsky, *Istoriia Turchchyny* (K, 1924).

Roxolana also converted to Islam and had such a powerful hold over Suleyman that she eventually convinced him to free and legally marry her. This was an event unheard of in the annals of the Ottoman Empire, since for many generations it had been normal for the sultans to be the sons of slave-girls in the royal harem. The wedding celebrations filled all Istanbul and foreigners remarked upon their significance. Later on, Roxolana built a great mosque on the square where there had once been a slave market. She is buried on a tomb next to her renowned husband, another unusual occurrence in Ottoman history.

The fascinating story of Roxolana did not go without notice in Europe and historians and writers in many lands were soon paying suitable tribute to her. In Ukraine, D.V. Sichynsky wrote an opera about her (1909) and Osyp Nazaruk wrote a historical novel based on her life (1930). More recently both Mykola Lazorsky in the West and Pavlo Zahrebelny in Soviet Ukraine have written lengthy novels about her. Thus Roxolana continues to attract attention centuries after her death.

In general, it can be said that Cossack women were a somewhat unusual phenomenon in the Europe of their day. Born into a fluid frontier society, they endured many dangers and many hardships and had many responsibilities that the women of other lands did not have to bear. In the absence of their menfolk, they had

to raise and educate their children on their own. They sometimes suffered the ravages of war or were carried off by Turks and Tatars into captivity in far-off lands. But they suffered their fate with steadfastness and dignity and remain an inspiration to their menfolk to the present day. The legends of Marusia Churai and Roxolana have still not passed away.

Bibliographical note:

There is very little on Cossack women available in English. But in Ukrainian see the relevant chapters of Iu. Mytsyk, S. Plokhii, and I.S. Storozhenko, *Iak Kozaky voiuvaly* (Dnipropetrovsk, 1990), and Oles Kozulia, *Zhinky v istorii Ukrainy* (Kiev, 1993). The *duma* about Marusia Bohuslavka may be read in Ukrainian with parallel English translation in *Ukrainian Dumy* (Toronto, 1979), pp. 36-41. Almost any good history of the Ottoman Empire will contain information on Roxolana. See, for example, Lord Kinross, *The Ottoman Centuries* (New York, 1977), which is very well written and thoroughly researched, and also the more popular-style book by Noel Barber entitled *The Sultans* (New York, 1973). A delightful section on Roxolana can also be found in Ahatanhel Krymsky's Ukrainian language *History of Turkey* found in Volume IV of his *Tvory v p'iaty tomakh* (Kiev, 1974).

TEACHING AN OLD DOG NEW TRICKS

From the Diary of a Ukrainian Housewife

They say you can't teach an old dog new tricks but you may want to try to teach an old Ukrainian husband. I did. I started about five years ago after our thirtieth wedding anniversary. The kids had gone, I had more time, and I figured after thirty years of marriage my domestic responsibilities, like a thirty year mortgage, were paid off in full. Now we share.

I started slow and easy — with a coffee maker. When our wedding gift coffee maker finally died, I bought a new one. It was not the kind my kids would buy — something that sings a wake-up song, then makes coffee and calls you by name when coffee is ready. My new coffee maker was a twenty dollar 1-2-3 type — pour in water, add coffee, push ON button. The first morning, as for most of the mornings of our married, I made the coffee. My husband, like all men of the generation that grew up in the fifties, Ukrainian or otherwise, did not do coffee, or windows or anything else in the house. But that morning, he examined the electric wonder and “he thought that it was good”. And the next morning I woke up to the smell of fresh coffee and thought Heaven and Earth be praised. My man had made coffee.

It seems that when a man approaches a certain age, his appetite increases and he wanders through the kitchen more often. On one such a trip my husband noticed the microwave. I caught him exploring the microwave control panel, so I rushed to guide his finger on the touch buttons. “Amazing,” he said. At first he overheated everything, but then he got the hang of it and began to experiment with everything short of ice cream.

Things were going great. I decided it was time for a more challenging program — the laundry. The challenge was not in starting the washer or dryer, it was in getting the laundry together. For years, my husband had insisted on kicking the dirty socks under the bed. When I would comment on this, he would prove how neat he was by hanging every shirt, even dirty ones, back in the closet. But he was proud of himself when he did his first load of shirts — and pens, and receipts, and business cards and anything else he carried in his shirt pockets.

Having completed courses Laundry I and II, I was going to introduce vacuuming, when an unexpected thing happened. It was one of those coming home from someplace things; we stopped at the supermarket to pick up milk. In the thirty-some years of our marriage, my husband had been in a supermarket maybe twice.

He was of the opinion that men who shop with their wives are hen-pecked little wimps. When I would bring the groceries home, he would, of course, in the style of a fine Ukrainian gentleman, unload my car and help unpack the bags while carefully checking the stamped price of each item to make sure that my grocery budget was not too extravagant. Well, this particular time, as we wandered through the supermarket looking for milk, my husband noticed that the store did not stamp items on prices as was done years ago. In order to find the price of something you had to find the little shelf tag that tells you the item's price per pound and you figure out the rest yourself. “How long has this been going on?” he asked. “Oh, a while now — they say it's that bar system,” I informed him. My husband's eyes lit up and out came the pocket calculator. “Let's see,” he said, “If this is two dollars per pound, then it's 12.4 cents per ounce and they give you ten ounces.” He went on and on, calculating and calculating.

It turned into a “have calculator, will do shopping” game. He began to ask me if there was anything I needed from the store, and at first, I thought it was wonderful to have that kind of service. Then things began to happen. My husband has always liked cheese or any dish with cheese. In fact, he was the record holder in the all you can eat varenyky extravaganza dinner at our church, as long as they were varenyky with cheese. But now, each time he went to the store with my list, he would return with cheese. “In case guests drop by,” he explained. There should always be some cheese to nibble on, Ukrainian hospitality without the “salo” sort of thing. It seemed harmless.

Then one day he stopped at the supermarket on his way home from work and as one should have anticipated in this electronic day and age, his calculator battery died. He was in the dark, man against the psychological wizardry of the free market economy. The packaging, the lighting, the merchandise at eye level got him. Two hundred dollars later we were sorting all the different types of cheese we would have “in case guests dropped by”. There are only some four hundred different types of cheese in the world and we had samples of most of them. Was my husband afflicted with cheese-mania and was my project to train him to share household chores a bust? I'm just not sure now, but instead of teaching an old dogs new tricks, I have decided from now on to let sleeping dogs lie.

НАШЕ ХАРЧУВАННЯ

Приготування до великих свят вимагає від господині дуже багато праці. Щоб полегшити її трохи, подаємо приписи на печиво менш складне, але добре.

БІСКВІТНА БАБКА

- 1 1/2 кістки масла (12 ложок) кімнатної температури**
- 3/4 горнятка цукрової мучки**
- 4 жовтки**
- 1/2 горнятка молока**
- 1/2 горнятка борошна (муки)**
- 1/2 горнятка картопляного борошна (potato starch)**
- 4 білки**
- 2 1/2 ложечки порошку до печення**
- 1 ложечка ванільового екстракту**

Вбити масло на крем, додати жовтки і далі вбивати. Всипати цукрову мучку і ще вбивати кілька хвилин. Додати ванілію. Вбити білки і додавати наперемінку зі змішаними борошнами і порошком до печива і легко вимішати. До натовщеної форми (найкраще з отвором посередині) влити тісто і пекти в нагрітій до 350° печі 40 хвилин. Вийнявши з печі, залишити кілька хвилин, перекинути на тарілку і зразу посипати цукровою мучкою, змішаною з ванільовим цукром.

МИГДАЛЕВА БАБКА

- 10 жовтків**
- 1 1/4 горнятка цукрової мучки**
- сік і шкурка з однієї цитрини**
- 1 горнятко картопляного борошна (potato starch)**
- 1/2 горнятка змеленого без лушпинки мигдалю**
- 5 білків**

Вбити жовтки на крем з цукром, додати цитрину, картопляне борошно і мішати 10 хвилин. Вбити білки, додавати на перемінку з мигдалем і добре змішати. Пекти у формі як у попередньому приписі.

СИРНИК

- 6 великих яєць**
- 1 1/2 горнятка цукру**
- 2 кістки масла кімнатної температури**
- 1/3 горнятка манної каші (cream of wheat)**
- 1 ложечка порошку до печення**
- 2 фунти фермерського сиру, перетерти через сито**
- шкурка з 2 цитрин**
- сік з 1 1/2 цитрини**
- 6 ложок родзинки**
- терта булка до посипання форми**
- цукрова мучка до посипання сирника**
- полуниці і ківі до прибирання (не обов'язково)**

У великий мисці електричною мішалкою вбити жовтки з цукром до ясножовтого кольору. Вбити до

того масло. Змішати манну кашку з порошком до печення і додати до вбитих яєць. Додати сир і вбивати, щоб маса була суцільна. Додати сік і шкурку з цитрини і ще вбивати. Додати родзинки. Вбити піну з білків і добре змішати з сиром. 10-інчову тортівницю добре натовстити і посипати дно і боки тертою булкою. Влити сирну масу і пекти в нагрітій до 350° печі 1 годину. Вистудити і вкласти в тортівницю до холодильника. Перед поданням посипати цукровою мучкою і можна прибрати нарізаними ківі і полуницями.

ВІДЕНСЬКИЙ ТОРТ

- 1 1/2 горнятка дрібного цукру**
- 2/3 горнятка борошна**
- 1 ложка какао**
- 1 горнятко змелених без лушпинки ліскових горіхів**
- 9 білків**
- 1 горнятко вершків (heavy cream)**
- 1 ложка рому**
- 2—3 ложки цукрової мучки**

Вимішати цукор, борошно, какао і додати горіхи. Вбити тугу піну з білків і змішати з вимішаним цукром з горіхами. Вітати з пергаментового паперу 3, величини 9-інчів у промірі, кружки, дуже добре намастити маслом, покласти на дно тортівниці або на лист. Приготовану масу накладати рівно на папір і пекти в печі, нагрітій до 300°, протягом 5 хвилин, щоб верх був зовсім сухий. Вистудити. Вбити вершки з 2—3 ложками цукрової мучки, додати ром і накладати на коржі. Зверху теж накласти масу і посипати меленими горіхами

КОРЖ З МАРМЕЛЯДОЮ

- 1 1/2 кістки масла**
- 4 жовтки**
- 3/4 горнятка цукру**
- 4 ложки вершків (heavy cream)**
- 1 1/2 ложечки сухих дріжджів**
- 1 1/2 горнятка борошна (муки)**
- 1 пачка ванільового цукру**

Масло розтерти з цукром, додавати по одному жовтку і вбивати. Додати розчинені у теплих вершках дріжджі, борошно, цукор і ванільовий цукор і все вимішати. Накласти тісто на натовщене дно 9 x 13 інчів форми і зверху накласти будь-яку мармеляду або варення з рожі. Нехай росте 1 годину. Пекти в температурі 350° протягом 25—30 хвилин, щоби було майже готове. Вбити піну з білків з 3/4 горнятка цукру і 1 ложечкою "крім оф тартар" і накласти на корж. Пекти, щоби зарум'янилося. Згасити газ і залишити в печі з 10 хвилин, щоби піна не опала.

ДОПИСИ ОКРУГ І ВІДДІЛІВ

РІЗДВЯНА ЗУСТРІЧ ОКРУГИ СУА В ЧІКАГО

Традиційна різдвяна зустріч СУА Округи Чікаго з участю численних гостей відбулася 4 лютого в парафіяльній залі церкви свв. Володимира і Ольги. Чікагська Округа СУА охоплює широкі простори штатів Ілліной, Індіана, Вискансен, Міннесота, тому тільки членки ближчих відділів могли взяти участь у святковій імпрезі.

Цьогорічний імпрезовий комітет, який очолили Олена Харкевич, старанно підготував плян та програму зустрічі. Серед гостей за столами приємно було бачити заслужених членок нашої організації. Радісною несподіванкою була численна присутність молодих союзнянок. Членки 85-го молодечого Відділу СУА, головою якого є Ліда Марушка, активною участю значно причинилися до успіху вечора.

З почуттям гордості ми спостерігали, що ряди Союзу Українок Америки поповнюються молодими, професійно висококваліфікованими членками, які зуміють дбати про майбутність нашої організації.

У святково прибраній залі столи, накриті сніжно-білими скатертями, наче запрошували до небуденної вечері. На признання заслуговував добірний буфет, оригінально оздоблені барвисті салати, м'ясні страви та печиво. Особливою своєрідністю нашу увагу привтагав лещетар, майстерно складений з родини та овочів, немов живий, готовий до змагань.

Зустріч відкрила голова імпрезового комітету Оленка Харкевич. Вона привітала гостей і попросила до короткого слова Анастасію Хариш, голову Округної Управи. Ведення програми перейняла д-р Христя Боднарук-Гіляр, членка 85-го Відділу.

Отець Косарчин, душпастир церкви свв. Володимира і Ольги, розпочав трапезу колядкою "Бог предвічний", а закінчив її молитвою.

Група шкільних діточок, у супроводі фортепіано Віри Лесик, різдвяними деклямаціями та колядками ввели присутніх у святковий настрій.

Нашу різдвяну зустріч відвідали також гості: Дарія Грень — заступниця голови Союзу Українок у Львові та Іванна Богунюк — голова Союзу Українок в Катовицях, Польща. Вони теплими словами привітали учасників імпрези.

Цікавою точкою програми був відеофільм про поїздку в Україну голови СУА Анни Кравчук з групою членок управи під час доставки апаратури томографу магнітного резонансу. Висвітленням фільму займался Христя Хариш-Мюллер, членка молодечого 85-го Відділу, зі своїм чоловіком Дейвидом.

З почуттям відпруження та захоотою до наступних суспільно-громадських завдань ми розійшлися додому.

Марія Ріпецька

АНН АРБОР ЗНАЙОМИТЬСЯ З КРИВОРІВНЕЮ

Впродовж майже двох місяців, від 3 грудня 1994 до 15 січня 1995 року, в Анн Арборі відбувалася виставка під назвою "Життя в селі Криворівня: портрет населення і його традицій". Виставка складалася з фотографій, справжніх фотопортретів жителів Криворівні, які зробила Лідія Михайлюк-Суха, професійний фотограф. На відкриття виставки було запрошено багато гостей з Анн Арбору, Дітройту та його околиць, а наш 50-ий Відділ СУА підготував смачну закуску і познайомився з панею Лідєю, яка давала цікаві коментарі до своїх світлин.

Лідія Михайлюк-Суха закінчила Нью-Йоркський університет з дипломом бакалавра в ділянці антропології та естетики, потім одержала ступінь магістра комунікацій у Сиракюзькому університеті, в 1992 році стала магістром мистецтв зі спеціалізацією з фотографії — цей диплом вона одержала у Єйлському університеті. Лідія народилася в Північній Дакоті, в родині, де плекалися українські традиції. Її батько д-р Зенон Михайлюк, ветеринар за фахом, походить з Коломиї. Його батько, Степан Михайлюк,

був учителем і дуже любив свою рідну Гуцульщину. Він усе життя вивчав і збирав народне мистецтво гуцулів і став власником великої колекції. Кожного літа він брав сина і вони їхали в гори, заїжджали в карпатські села, відвідували знайомих і приятелів. Батько Ліди змалку полюбив Карпати і проніс цю любов до рідного краю через ціле своє життя. Мати Ліди, Ірина, походить з Поділля, але коли вдягне народне гуцульське вбрання, то виглядає, як вроджена гуцулка. Діти в родині Михайлюків часто чули розповіді батьків про гуцульський край, про побут і звичаї людей, які там живуть, і тому Ліда, підростаючи, мріяла туди поїхати. Вона хотіла "пересвідчитися, чи те, що розповідали батьки і що малювала їй дитяча уява, справді існує". І ось такий день настав.

Після того як розпався Союз, Лідині батьки надумали відвідати рідний край, але мати захворіла, і замість неї поїхала Ліда. Побували в Коломиї, де батько колись ходив до гімназії. Ліда все сприймала

"Фотографічна сесія". Криворівня. 1993 р. Фото Місьо Сухий.
Photography session". Photo by M. Suchy.

з великим зацікавленням, а батькові було і радісно, і сумно: місто цілком змінилося, тих людей, яких знав, не було в живих, адже минуло півсторіччя відколи покинув рідну землю. Але гори лишилися такі самі — мальовничі, погідні, манливі. Батько з дочкою заїхали до Криворівні, яку знято у фільмі "Тіні забутих предків". Там вони познайомилися з криворівчанином Потяком, або "дідом Василем", як його всі кличуть. Дідо Василь — ровесник пана Зенона, має теж 84 роки, але на фотопортреті виглядає струнким, бадьорим, ніколи б не повірили, що йому стільки років. Сильна гуцульська порода. І таких загартованих, сильних духом людей у Криворівні багато, як ми пересвідчилися, розглядаючи світлини пані Ліди. Михайлюки зупинилися в хаті діда Василя і домовилися, що якщо Ліда знов завітає до цього мальовничого села, то вона обов'язково мешкатиме в його хаті.

І цього випадку не довелося довго чекати: у 1993 році пані Ліда одержала спеціальну стипендію від Єйлського університету на творчу подорож до Східної Європи. Цим разом вона поїхала разом з чоловіком. Лідин чоловік Місьо, кінорежисер, родом зі Словаччини, який переїхав до Америки, якраз пе-

Доктор Микола і Анна Потяки. Криворівня, 1993 р. Фото Лідія Суха.

Dr. Mykola and Anna Potiak. Kryvorivnya, 1993. Photo by Lidia Suchy.

ребував тоді на батьківщині, фільмуючи спільний словацько-американський фільм "Про собак і людей" на порівняльну тему: як словаки і американці ставляться до собак. Отже, в той час, як Лідин чоловік займався фільмуванням у сусідній Словаччині, Ліда з важким триножником — фотоапаратом старої конструкції, якого свідомо вживала для своєї роботи, вирушила в Карпатські гори. У своїй доповіді, яку вона пізніше прочитала в Мишигенському університеті і на яку прийшла численна публіка, включаючи нашу невелику аннаборську українську громаду і всіх союзянок, Ліда розповідала багато пригод, які їй трапилися під час однорічного перебування у Криворівні. Так, наприклад, одного разу взимку їй довелося йти вгору стрімкою стежиною, несучи свій важкий апарат. Був сильний мороз, напередодні випав мокрий сніг і замерз — зробилася поледиця, Лідині ноги ковзалися і вона щоразу сповзала вниз. Коли раптом її наздігав якийсь гуцул, що їхав конем і вів за собою жеребчика. Побачивши Лідину пригоду, він люб'язно запропонував їй сісти на жеребчика. Хоч Ліда ніколи в житті на коні не їздила і хоч на жеребці не було сідла, вона вирішила прийняти цю люб'язну пропозицію, бо відчувала, що вже не має сили дертися вгору сама. Гуцул допоміг їй сісти на коня, а сам узяв фотоапарат, щоб їй було легше їхати. Ліда вчепилася обома руками коневі в гриву, і отак вони вирушили в путь. Кілька разів вона сповзала по спині коня мало не до хвоста, але якось втрималася. Можна собі уявити, як такий вершник виглядав тому гуцулові, але якщо він і посміхався, то Ліда цього не бачила і їй було не до сміху. Це щойно тепер, пригадуючи цю подорож, вона може собі дозволити посміятися.

ВИСТАВКА ФОТОГРАФІЙ МИТР. АНДРЕЯ ШЕПТИЦЬКОГО В ДІТРОЙТІ

У Дітройті 20—22 грудня 1994 року, заходами 45-го Відділу США, відбулася виставка історичних фотографій з життя Митрополита Андрея Шептицького. Всі вони з його перебування в Підлютому, в горах Горганах, у 30-их роках.

Фотографії привезла зі Львова Христина Шиприкевич. Виконав їх тодішній засновник Українського Фоторафічного Товариства, а тепер 88-річний житель міста Львова Ярослав Коваль. Зберіг їх чудом до сьогодні, бо сам він перейшов тернистий шлях трьох окупацій і додому повернувся аж з далекої Воркути.

Виставка була присвячена 50-тю з дня смерти Великого Слуги Божого Митрополита Андрея Шептицького. Налічує вона приблизно 100 знімків і відображає добу і події 30-их років. Крім фотографій самого Митрополита бачимо там також багатьох визначних постатей того часу духовного та громадського стану, мистців, людей з музичного світу, а також дітей-пластунів, які постійно відвідували Достойного Святця.

Перед нашими глядачами оживали спомини минулого, а дехто навіть на знімках знаходив самого себе.

Програму вечора відкрила і виголосила вступне слово голова 45-го Відділу Орися Лончина, підкреслюючи велику і неповторну вартість цієї збірки. Розказала вона дещо і про самого автора фотографій Ярослава Ковалья. Відтак Наталя Гевко зворушливо, по-мистецьки, відчитала один із дванадцяти листів з книжки Г. М. Лужницького, які Митрополит Андрей писав до своєї мами, графині Софії. Слухачі були зачаровані до краю. Опісля ще раз і ще раз, гуртом і поодиноці, глядачі обходили розміщені на стінах численні фотографії, і довго гуторили про таке живе у пам'яті недавнє минуле. Членки Відділу гостили присутніх чаєм і солодким.

Під час доповіді Ліда показувала прозирки і свої, і деякі з тих, що робив її чоловік, коли відвідував її у Криворівні. До кожної прозирки Ліда давала пояснення, короткі характеристики людей, описувала їхнє життя, працю, родинні обставини, уподобання. Перед нами поставала широка панорама взаємовідносин, усього життя цих людей від народження до смерті, з незатраченими ще звичаями та віруваннями, з питомою для верховинців свободолюбністю. Ось дівчинка років десяти: личко зосереджене, вислів незалежний, самовпевнений. Ось колишня вчителька: в усій її поставі відчувається владність, але обличчя лагідне. Ось місцевий лікар з дружиною: вирозумілі, добрі очі, а ось жінка-мер (була керівницею села до війни і тепер її обрали — шанують). І хоч це не було

*Кедрова палата в Підлютім. Фото Ярослав Коваль.
Cedar palace in Pidliut. Photo by Yaroslav Kowal.*

Виставку підготували, за допомогою Х. Шиприкевич, О. Лончина, Д. Конюх і М. Цап.

Ірина Тарнавська,
пресова референтка.

кіно, і хоч знімки не були навіть кольорові, усі з захопленням стежили за мистецькою розповіддю пані Ліди і вдивлялися в обличчя криворівчан, знайомлячись з цим чарівним куточком української землі.

Доповідь викликала велике зацікавлення студентів і викладачів університету і вони довго ще не відпускали пані Ліду, розпитуючи про подробиці її перебування в Криворівні. Після доповіді наші союзники запросили пані Ліду і її чоловіка на вечерю, під час якої продовжували розпитувати про їхню подорож.

Знайомство Анн Арбору з Криворівнею відбулося напрочуд успішно.

Ася Гумецька

ДРУГА ЗУСТРІЧ З РЕМОМ БАГАУТДИНОМ

Заходами 46-го Відділу СУА ім. Олени Теліги в Рочестері, Нью-Йорк, в залі при церкві св. Йосафата була влаштована виставка творів відомого мистця Рема Багаутдина.

Своєю оригінальністю та мистецько-естетичною красою Р. Багаутдин полонив серця численної публіки Рочестеру вдруге. Ми мали честь і нагоду вітати його у себе 13 років тому, коли мистець після прибуття в 1972 році в США вперше виступив перед українською діаспорою.

Рем Багаутдин — татарин, народився в Казані, дитинство провів у будинку для безпритульних дітей в Україні, де виростав і черпав українську духовність. Рем жив багато років у Києві, закінчив там художній інститут і тому не дивно, що його творчість проникнута українською тематикою в усіх її аспектах: формах, кольорах, а особливо у широкому розмаху та глибокому змісті. Ось що пише про мистця д-р Святополк Шумський: "Коли ми зупиняємо свій погляд на одному з його високомистецьких творів, то мимохіть відчуваємо в ньому неначе віддзеркалення душі його творця і архітекта. Ми бачимо в кожному його творі глибоку ідею, візію та пошук за чистою красою. Перед нами воскресають давні славні епохи нашого народу, багатирі землі української, славні лицарі та володарі могутньої Русі-України, безмежні лани та степи, небесна блакить та чар нашої природи.

І всю цю божественну красу завітчує образ ніби античних богинь — українських чарівних красунь".

Маєстро Рем творить свої рельєфи, вживаючи метал, срібло, латунь, алюміній. Володимир Баран пише про Рема: "Монохроматичність його рельєфів надає їм чогось багатого, небуденного. Досконалість технічного виконання його сюжетів говорить про непохитність його руки".

Своєю присутністю громада Рочестеру дуже прихильно відгукнулася на виставку Рема. Протягом цілого дня життєрадісний Р. Багаутдин та його дружина Регіна розмовляли з аматорами мистецтва. Господарі виставки — союзники 46-го Відділу подбали про каву і солодке та теплу атмосферу.

На закінчення голова Відділу Стефанія Павлович-Вовкович подякувала монс. Романові Галембі, парохіві церкви св. Йосафата, всім присутнім, Наді і Романові Трачам та союзницям 46-го Відділу, що причинилися до надзвичайно вдалої виставки. Вона щиро подякувала мистцеві Р. Багаутдинові та його дружині Регіні, що завітали до Рочестеру та дали змогу нашій публіці любитися і насолоджуватися його творами, а любителям мистецтва придбати нові скарби. Вдячний мистець подарував 20 відсотків доходу на потреби 46-го Відділу СУА.

Таня Баб'юк,
пресова референтка.

*Зустріч з нагоди виставки творів Рема Багаутдина. В першому ряді третій зліва Р. Багаутдин.
At the exhibit of works by Rem Bahautdyn. (R. Bahautdyn, first row, third from left)*

ВИСТАВКА МИСТЦЯ АНДРІЯ МАДАЯ У КЛІВЛЕНДІ

11—13 листопада 1994 року 8-ий Відділ Союзу Українок Америки спонсорував виставку творів художника Андрія Мадає. Виставка відбулася в домівці СУА при Австродомі св. Йософата в Пармі, Огайо.

Виставка під назвою "Природа і архітектура, 1971—1994" відзначалася різноманітністю, бо Андрій Мадає творить дереворізи, лінорізи, дереворити, офорти та літографії. В цій збірці було представлено 100 творів. Назва виставки "Природа і архітектура" відповідна, бо предмети творів Мадає є або тварини чи рослини, або краєвиди, які прославляють архітектуру даних міст. Бувши мешканцем Філядельфії та Італії, Мадає ці міста представляє у вищезгаданих краєвидах. Можна сказати, що твори його є мінімалістичні, але приємні для ока і виконані з ніжним гумором.

Андрій Мадає вчився у Пенсильванській Академії Мистецтв у Філядельфії. Мистець тепер майже виключно займається іконографією, він працює над виконанням монументального іконостасу, в який включені 42 ікони, для православної церкви св. Володимира в Калгарі, Канада.

Праці Мадає знаходяться в багатьох приватних колекціях в Америці, Канаді, Європі та Австралії, а деякі твори належать до постійних колекцій.

*Членки 8-го Відділу з Андрієм Мадаєм.
Members of UNWLA branch 8 with Andriy Maday.*

Сердечно ґратуємо талановитому художникові Андрієві Мадаєві за таку цікаву виставку і бажаємо дальших успіхів у мистецтві!

Марта Мартинюк-Боднар,
пресова секретарка 8-го Відділу СУА.

ГУРТОК КНИГОЛЮБІВ У ПАРМІ

При 33-му Відділі СУА у Пармі, Огайо, заснувався в жовтні 1987 року гурток книголюбів, що існує дотепер. Метою гуртка є поглиблювати знання української літератури. Читаємо твори українських письменників, а на сходинах потім спільно обговорюємо їх. Звичайно одна з нас голоситься реферувати вибраний твір. Наперед подає дещо про автора, історичне тло даного твору, соціальні умови тощо. Опісля відбувається дискусія, в якій кожна членка робить свої зауваження та спостереження відносно обговорюваної теми. Часто переходимо на сучасне становище в Україні і наші власні проблеми тут, в діяспорі. Нас небагато, 8-13 жінок, але ми дуже цінимо наш гурток і стараємося не пропускати сходин.

Першою головою гуртка була Люба Боднар, а від 1991 року — Люба Мичковська. Сходини відбуваються в домівці Союзу Українок Америки. Досі ми прочитали коло 45 книжок, а про їх вибір вирішують звичайно річниці чи ювілеї даних авторів. Серед письменників, твори яких ми читали і обговорювали — Леся Українка, Богдан Лепкий, Наталена Королева, Олесь Гончар, Борис Антоненко-Давидович, Роман Іваничук, Ольга Кобилянська, Микола Гоголь, Олена Кисілевська та багато інших. Книги є частково власністю членок, а в разі потреби позичаємо у клівлендській міській бібліотеці, в якій у чужомовному відділі працює українка Арета Надозірна.

Любов Лешньовська,
член гуртка книголюбів.

ЗАГАЛЬНІ ЗБОРИ ВІДДІЛІВ

63-Й ВІДДІЛ СУА ІМ. СОФІЇ РУСОВОЇ В ДІТРОЙТІ

Загальні збори 63-го Відділу СУА ім. Софії Русової в Дітройті, Миш., відбулися 21 січня 1995 року. Головою зборів була Ірина Іваницька, секретаркою — Ярослава Казанівська. Окружну Управу репрезентувала голова Ліда Колодчин.

Управу на 1995 рік вибрано в такому складі: голова — Ольга Гриньків, перша заступниця голови — Ольга Гищак, друга заступниця — Ірина Іваницька, скарбничка — Теодора Блажкевич, протоколярна секретарка — Ольга Процик, кореспонденційна секретарка — Євгенія Муштук.

Референтки: організаційна — Олена Гевко, культурно-освітня — Василина Гординська, суспільної опіки — Марія Готра, пресова — Ксеня Антипів, господарська — Тереса Сливка.

Контрольна комісія: Ростислава Чубата, Марія Цісарук, Ольга Филипів.

Ксеня Антипів,
пресова референтка.

35-Й ВІДДІЛ СУА В ОЗОН ПАРКУ

Загальні збори 35-го Відділу СУА в Озон Парку, Нью-Йорку, відбулися 15 січня. Головою зборів була Анастасія Безуб'як, секретаркою — Пелагія Бабська.

Управу на 1995 рік вибрано в такому складі: голова — Анастасія Безуб'як, заступниця голови — Люба Павлик, секретарка — Пелагія Бабська, скарбничка — Зінаїда Левицька.

Референтки: пресова — Анна Байляк, організаційна — Ірина Гарматій, господарські — Марія Шостак і Галина Шуб'як, суспільної опіки — Анеля Глуха, стипендійна — Оріся Лаба.

Контрольна комісія: Анна Кокольська і Анна Новосад.

Анна Байляк,
пресова референтка.

1-Й ВІДДІЛ СУА В НЬЮ-ЙОРКУ

Річні загальні збори 1-го Відділу СУА в Нью-Йорку відбулися 11 грудня 1994 року. Головою зборів вибрано Стефанію Гуменюк, секретаркою — Ганю Серант.

Управу на 1995 рік вибрано в такому складі: голова — Лідія Магун, заступниця голови — Люба Дармограй, протоколярна секретарка — Стефанія Семущак, кореспонденційна секретарка — Ганя Серант, скарбничка — Стефанія Гуменюк.

Референтки: організаційні — Дарія Чижик, Анна Юрків, культурно-освітні — Іванна Мачай, Наталія Мітрінга, імпрезові — Дарія Мудра, Люба Ярема, Ірена Старосольська, суспільної опіки — Соня Вацик,

93-Й ВІДДІЛ СУА У ГАРТФОРДІ

Загальні збори 93-го Відділу СУА в Гартфорді, Конн., відбулися в неділю, 29 січня в домівці Українського Народного Дому. Головою зборів була Іванна Яцух, секретаркою — Ірина Чайковська. Окружну Управу репрезентувала Люба Кінах — голова Округи Нова Англія.

Управу на 1995 рік вибрано в такому складі: Ярослава Кукіль — голова, Ірина Остапюк — заступниця голови, Ірина Чайковська — секретарка, Ірина Капустинська — скарбничка.

Референтки: культурно-освітня — Катря Гадзевич, стипендійна — Володимира Теслюк, зв'язків — Нелл Федеркевич, суспільної опіки — Ірина Левська і Роза Воробель, пресова — Валя Когут, господарська — Мирослава Кузьо, організаційна — Євгенія Ковальська, імпрезова — Галина Васинчук.

Контрольна комісія: Іванна Яцух — голова, Нелл Федеркевич і Галина Волянська — членки.

Валя Когут,
пресова референтка.

23-Й ВІДДІЛ СУА В ДІТРОЙТІ

Річні загальні збори 23-го Відділу СУА ім. Ольги Басараб у Дітройті, Мишиген, відбулися 11 грудня 1994 року. До президії зборів увійшли Анастасія Стецько — голова, Надія Свистун — секретарка. Окружну управу репрезентувала Дарія Конюх.

Управу на 1995 рік вибрано в такому складі: Уляна Мерек — голова, Соня Карпюк — заступниця голови, Надія Свистун — секретарка, Соня Карпюк — скарбничка.

Референтки: Анастасія Стецько — культурно-освітня, Єва Смолій — організаційна, Марія Рибак — голова господарського відділу.

Контрольна комісія: голова — Текля Ролянська, членки — Марія Кузь і Галя Сніжик.

Надія Свистун,
секретарка.

Єва Гарайда, пресові — Соня Костюк, Маріянна Задоянна, мистецька і музейна — Анна Натина, Віра Шуль, господарські — Дуня Кріль, Оля Кузьмин, Анна Куснірчук, Марія Касиян, Мирослава Федюк, Параскевія Сирко, зв'язків — Мирослава Мандзюк, фестивалю — Катруся Папуга, Параскевія Сусь, стипендійна — Стефанія Гнатченко.

Контрольна комісія: голова — Леся Гой, членки — Марія Мотиль, Євгенія Вацик, Марія Качунь, Катерина Недогада.

Софія Костюк,
пресова референтка.

УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ
203 SECOND AVENUE
NEW YORK, NEW YORK 10003

ПОЖЕРТВИ ВІД 1 ДО 31 СІЧНЯ 1995 Р.

ДАТКИ

200.00 дол. — Ірина Малашук;
по 100.00 дол. — Теодозія Гурик, Мирослав Сольчаник,
д-р Павло Луців, Глікерія Слабицька;
70.00 дол. — Стефанія Савка;
по 50.00 дол. — Федеральна Кредитова Кооператива
Самопоміч в Ньюарку, Н.-Дж., Дмитро і Стефанія Косовичі,
д-р Мирон і Марта Боднари, Ольга Кекіш;
45.00 дол. — Леонід і Валентина Пахолюки;
по 40.00 дол. — Юрій і Марія Штогрини, Михайло Бохно,
Юрій Луцький;
по 30.00 дол. — Мирослав і Люба Роговські, д-р Іван та
д-р Наталія Коропецькі, Ірена Пітула, Арета Арлені;
по 25.00 дол. — Василь Марущак, Люба Цьолко, Марія
Андрушак, Анна Заброцька, Осип і Юстина Головацькі,
Стефанія Кобилецька, Віра Дорожинська, д-р Роман Бого-
нович, Орест Дутка, Стелла Анкар, Зенон Михалевський,
Павло Німець;
по 20.00 дол. — Михайло і Юля Томашевські, Богданна
Михайлів, Михайло Софіяк, Роза Воробель, д-р Ігор Гуля-
вий;
15.00 дол. — Ярослав і Ярослава Букачевські;
по 10.00 дол. — Микола і Зінаїда Миськіві, Мирон
Бойко, Тетяна Грицина, Стефанія Левко, Теодозія Когут,
Іван Макар, Анна Хамуляк;
по 5.00 дол. — Петро та Ірена Твердохліби, Петро
Бойчук;
по 2.00 дол. — Tatiana Mollring.

ДАТКИ НА БУДІВЕЛЬНИЙ ФОНД

45,000.00 дол. — Михайло Кучер;
по 500.00 дол. — Олена Процюк, Любомир і Оксана
Крушельницькі;
350.00 дол. — Марія Гладка;
250.00 дол. — Ірена Цапар;
100.00 дол. — Осип і Анна Іваніві;
50.00 дол. — Ольга Тритяк.

Даток **Окружної Управи СУА Північний Нью-Йорк** на
Будівельний Фонд УМ в сумі **50.00 дол.** з нагоди відзначен-
ня **Марії Крамарчук**, голови Окружної Управи "Україною
Року Родини", Асоціацією Українсько-Американських Біз-
несменів і Професіоналістів Рочестеру за віддану, невтомну
і довголітню працю для української громади.

ЗАМІСТЬ КВІТІВ

В пам'ять мого дорогого брата **бл. п. Ярослава Крушель-**
ницького складаю **75,000.00 дол.** на Будівельний Фонд
Українського Музею.
Д-р Ірма Крушельницька.

У світлу пам'ять мого чоловіка **бл. п. Романа Качмар-**
ського складаю через 28-ий Відділ СУА **25.00 дол.** на
Будівельний Фонд УМ.

Ірена Качмарська.

Замість квітів на свіжу могилу **св. п. Ярослави Салик**,
мами нашої приятельки Марти Салик, складаємо **75.00 дол.**
на Будівельний Фонд УМ.

Юрій і Алла Черні та Меланія Банах.

У пам'ять покійної **Олени Гіби** складаємо **100.00 дол.** на
Будівельний Фонд УМ. Родині покійної передаємо наші
щирі вислови співчуття.

Надія і Степан Гробельські.

In memory of **Vera Statkewycz-Stang**, I am donating **\$100.00**
to the Museum's Building Fund.

Mary Dushnyck.

In memory of **Andrew Bohdan Kobryn**, I am donating
\$25.00 to the Museum's Building Fund.

Mary Dushnyck.

In memory of **Anna Sokolsky**, I am donating **\$25.00** to the
Museum's Building Fund.

Mary Dushnyck.

В пам'ять мого чоловіка **бл. п. Мирослава Мартинця**
складаю **100.00 дол.** на Будівельний Фонд УМ.

Іванна Мартинець.

В пам'ять **бл. п. д-ра Романа Граба** складаємо **100.00**
дол. на Будівельний Фонд УМ.

Д-р Роман і Ольга Морози.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. інж. Ярослава**
Рака, єдиного сина нашого довголітнього і щирого при-
ятеля Петра Рака, складаємо **20.00 дол.** на потреби УМ.
Горем прибитому батькові, сестрі і родині пересилає від
себе і своєї родини щирі вислови найглибшого співчуття

Михайло Клецюр.

У світлу пам'ять **бл. п. Дарії Горняткевич** складаю **25.00**
дол. на потреби УМ. Родині покійної висловлюю щирі
співчуття.

Софія Барусевич.

В пам'ять дорогої і незабутньої приятельки **бл. п. Марії**
Марків, яка відійшла у вічність 16 січня на 103 році життя,
складаю **40.00 дол.** на потреби УМ.

Наталка Миколаєвич.

Замість квітів на свіжу могилу **св. п. Марії Білозор** та
скульптора **бл. п. Михайла Черешньовського** складаю **50.00**
дол. на потреби УМ.

Зенон Михалевський.

В пам'ять **бл. п. Анни Бачинської** з Монреалю, мами
Яреми Л. Бачинського, яка упокоїлася в квітні 1994 року,
складаємо **30.00 дол.** на потреби УМ.

Іван і Стефанія Цьолки.

В пам'ять моєї мами **бл. п. Корнелі Соболь** складаємо
100.00 дол. на потреби УМ.

Ярослав і Христина Соболі.

МЕДИЧНИЙ ФОНД ДІТЯМ І МОЛОДІ — ЖЕРТВАМ ЧОРНОБИЛЯ

ПОЖЕРТВИ ЗА СІЧЕНЬ І ЛЮТИЙ 1995 Р.

ЗАМІСТЬ КВІТІВ

У світлу пам'ять **бл. п. Івана Жуйка 25 дол.** складає на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля **24-ий Відділ СУА, Елізабет, Н.Дж.**

На свіжу могилу **бл. п. С. Гуцман** складає через 19-ий Відділ СУА **20.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля

родина М. Лесиків.

У пам'ять **бл. п. Петра Дзидзана**, який помер 4 квітня 1994 р., складають через 22-ий Відділ СУА в Чикаго на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля: **по 25.00 дол.** — Анна Король з родиню, Надія Дзидзан; **по 20.00 дол.** — Анна і Михайло Марчуки, Christa and Abe Jargava, Galo and Suzanne Arias. **Разом 110.00 дол.**

У пам'ять **бл. п. Іванни Коваль** складаю через 28-ий Відділ СУА **20.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля, а родині висловлюю співчуття.

Ірена Качмарська.

В пам'ять **бл. п. К. Решітник** складаю **100.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля.

Марія М. Мотрук.

В пам'ять **бл. п. Розалії Сіюкало** складаю **100.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля.

Борис М. Ткач.

У світлу пам'ять **бл. п. Галини Костюк** — членки 11-го і 19-го Відділів СУА в Трентоні, Н.Дж., яка відійшла від нас у жовтні 1994 року, членки та приятелі склали замість квітів на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля: **50.00 дол.** — Лариса і Любомир Онишкевичі; **25.00 дол.** — Дарія й Ігор Сеники; **по 20.00 дол.** — Броня Літовінська, родина Головків, родина Куців, Ярослав Пліс, Надія Желехівська; **по 10.00 дол.** — родина Флюнтів, Андрій і Юля Галайдіди, родина Мартиненків, Андрій Турчин, Іван і Надя Гафтковичі, Степан Шилкевич, Володимир і Надя Литвини, Михайло й Анастасія Бойцуни, Микола Головчак, родина Пліщуків, Барбара Максимова. **Разом 275.00 дол.**

В пам'ять **бл. п. Марії Вішки** через 35-ий Відділ СУА в Озон Парк, Н.-Й., зложили на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля: **40.00 дол.** — сестра Гелена Дика; **20.00 дол.** — кузин Іван Вішка; **10.00 дол.** — Іван і Анастасія Безубяки. **Разом 70.00 дол.**

З РІЗНИХ НАГОД

Винагороду **50.00 дол.** за виголошену доповідь в Конкорд Презбитеріанській Церкві у Вілмінгтоні, Дел., про українські різдвяні звичаї складаю на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля.

Ірена Щерба, пресова референтка
54-го Відділу СУА.

З нагоди 52-ої річниці нашого подружнього життя складаємо **20.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля.

Іван і Стефанія Цьолки.

ЖЕРТВОДАВЦІ

Archer-Daniels-Midland-Foundation, Decatur, Illinois **\$1,000.00**
Staff of Brecksville Branch, Cuyahoga County Public Library in Ohio, through Branch 12-SUA donated **\$47.00.**

28-ий Відділ СУА в Ньюарку, Н.-Дж. **25.00 дол.**
Ірена Кочержук через 28-ий Відділ СУА **20.00 дол.**
Леся Падковська через 28-ий Відділ СУА **25.00 дол.**

Замість квітів у світлу пам'ять дорогого чоловіка, батька, брата та приятеля **св. п. Володимира Загайкевича** зложили на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля: **100.00 дол.** — Богдан Саламаха; **по 50.00 дол.** — Шіла і Дірдрі Загайкевичі, Едвард і Олена Мельничуки, Орест і Слава Загайкевичі, Наталя Загайкевич; **40.00 дол.** — Ігор і Надя Загайкевичі; **по 25.00 дол.** — Орест і Христя Пацлавські, Михайло й Анна Іванціви, Богданна Мельничук, 24-ий Відділ СУА в Елізабет, Н.-Дж.; **по 20.00 дол.** — Марія Генік-Березовська, Степан і Ліда Генік-Березовські, Андрій і Марійка Генік-Березовські, Михайло й Ольга Ковалі, Євген і Ярослава Саламахи, Ярослав й Ірина Закаляки, Юрій і Марія Диці, Юля Полянська; **по 10.00 дол.** — Іванна Бемко, Марія Пензоля. **Разом 620.00 дол.**

Замість квітів на свіжу могилу нашого дорогого стрія **сл. п. Омеляна Логуша** складаємо **100.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля.

Оксана Стеранка з родинюю.

Замість квітів на свіжу могилу мого дорогого брата **сл. п. Омеляна Логуша** складаю **100.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля. **Єроним Логуш.**

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Неонії Раковської** членки 33-го Відділу СУА зложили на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля: **50.00 дол.** — Орися Савчак; **20.00 дол.** — Ірина Кашубинська; **70.00 дол.** зложили такі членки: Стефа Городиська, Міра Грабець, Марія Футей-Юрків, Марія Юрків, Володимира Лялюк, Люба Боднар, Стефа Вільшанецька, Оля Дем'янчук, Анна Кілярська, Лукія Медицька, Іванка Шкарупа. **Разом 140.00 дол.** Родині бл. п. Неонії Раковської висловлюємо глибокі співчуття.

Замість квітів на свіжу могилу дорогої мами, бабці і прабабці **бл. п. Марії Черник**, яка упокоїлася 19 грудня 1994 р. в Україні, на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля зложили: **300.00 дол.** — Лідія й Ярослав Черники; **по 50.00 дол.** — Стефанія Савчук, д-р Ігор і Олександра Савчуки, Люба і Павло Михалевичі; **30.00 дол.** — Олександра і Мирон Стебельські; **по 25.00 дол.** — Ольга і Теодозій Зазулі, Ольга й Ярослав Городецькі, Ернестина Богдан; **20.00 дол.** — Лідія й Андрій Закревські. **Разом 575.00 дол.**

В пам'ять чоловіка **бл. п. Івана Безручка** і батька **бл. п. Андрія Паславського** складаю через 35-ий Відділ СУА в Озон Парку **100.00 дол.** на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля.

Катерина Безручко.

Замість квітів на могилу **бл. п. Галини Костюк** складають на Медичний Фонд Дітям і Молоді — Жертвам Чорнобиля: **по 50.00 дол.** — Оксана Демчишин, Галина Демчишин. **Разом 100.00 дол.**

СУСПІЛЬНА ОПІКА СУА

ЗАМІСТЬ КВІТІВ

Замість квітів на могилу нашої найдорожчої мами **бл. п. Марії Білозор**, котра відійшла від нас 28-го вересня 1994 р., проживши 100 літ і 9 місяців, в 25-ту річницю смерті нашого батька. Родина і приятелі зложили на Фонд Суспільної Опіки СУА: **по 100.00 дол.** — родина Івана і Наталії Коропецьких, родина Миколи і Оксани Коропецьких, родина Івана і Марії Стфурів, Марта Цимбаліста і Ксеня Кузьма; **75.00 дол.** — родина Ольги Цегельської; **50.00 дол.** — Наталія і Володимир Клапішаки; **по 25.00 дол.** — Стефанія Цегельська, Олег і Марія Кальби, Іван і Наталія Даниленки, Іван і Інга Шморгун, Євген і Богданна Михайлів; **по 20.00 дол.** — Марійка Лещишин, Оксана Волчук, Галя Грабик, Ірена Качмарська, Софія Ховзда; **по 10.00 дол.** — Фред і Лінда Шери, та доньки — Наталія Коропецька, Ольга Цегельська, Оксана Коропецька з родинами. **Разом 760.00 дол.**

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Марії Білозор** складаю **100.00 дол.** через 64-ий Відділ СУА на Фонд Суспільної опіки СУА.

Евстахія Гойдиш

В пам'ять **бл. п. Петра Дзидзана**, який помер 4 квітня 1994 р., через 22-ий Відділ СУА в Чикаго складають на Фонд Суспільної опіки з призначенням для сиріт у Бразилії: **по 20.00 дол.** — Оксана і Роман Бойкевичі, Ірена й Андрій Бойкевичі, Оля й Олесь Заброцькі, Д. Багрій, Зенон Мандибур, Іван Тельвак, Роман і Лариса Берестянські, Надія Дзидзан; **по 10.00 дол.** — Василь Буда, Лев Боднар, Степан і Надія Голяші, Ф. і С. Форовичі. **Разом 200.00 дол.**

Замість квітів на могилу **бл. п. Наталки Андерс** складаю **10.00 дол.** на Фонд Суспільної опіки СУА — поміч "Бабусям", а чоловікові та доні Ареті висловлюю щирі співчуття.

Стефа Балагутрак з родиною.

ПОЖЕРТВИ

Ольга Буцинська (Нью-Гевен, Кт.) для сиріт в Україні	500.00 дол.
93-ий Відділ СУА в Гартфорді, Кт. для сиріт в Україні	250.00 дол.
118-ий Відділ СУА в Гюстоні, Тексас на сиротинець в Трускавці, Україна	500.00 дол.

ПОМІЧ "БАБУСЯМ"

89-ий Відділ СУА, Кергонксон, Н.-Й.	110.00 дол.
Ольга і Теодозій Зазулі, Ріго Парк, Н.-Й.	110.00 дол.
65-ий Відділ СУА в Нью-Брансвіку, Н.-Дж.	100.00 дол.
59-ий Відділ СУА в Балтіморі, Мд.	110.00 дол.
106-ий Відділ СУА в Гартфорді, Кт.	50.00 дол.

ЩИРО ДЯКУЄМО!

Лідія Черник,
референтка Суспільної опіки СУА,

Анна Рак,
скарбничка Суспільної опіки СУА.

ДАТКИ НА ПРЕСОВИЙ ФОНД ЖУРНАЛУ "НАШЕ ЖИТТЯ ЗА 1994 РІК

По 2.50 дол.: Наталія Лисенко, Пітсфілд, Ма;

по 5.00 дол.: Ольга Бейгер, Бофелов, Н.-Й., Юлія Демченко, Байон, Н.-Дж., Ольга Дзядів, Непонсіт, Н.-Й., Анна Кобилецька, Чикаго, Іл., Павліна Камінська, Вільмет, Іл., Зеня Литвинишин, Гінсдейл, Іл., Надя Мулькевич, Балтімор, Мд., Емілія Онишкевич, Ірвінгтон, Н.-Дж., Любова Рогатинська, Ірвінгтон, Н.-Дж., П. Василина, Сан Ситі, Аз.;

по 10.00 дол.: Світослава Барусевич, Норт Порт, Фл., Стефанія Брезден, Воррен, Мі., Ольга Цар, Ірвінгтон, Н.-Дж., Малина Дзюба, через 49 Відділ, Оля Гной, Голісвуд, Н.-Й., Гордійчук Марія, Лендсдейл, Па., Марія Ярмолук, Росвілле, Ар., Неоніля Кліш, Філядельфія, Па., Марія Кузь-

ма, Веніс, Фл., Неоніля Кузич, Чикаго, Іл., В. Левинська, Вікторія, Австралія, Дарія Ломницька, Веніс, Фл., Любомира Огаренко, Чикаго, Іл., Джан Олиник, Батг, Н.-Й., Ольга Падик, Торонто, Канада, Ірена Процик, Гат Спрінг, Ар., Володимира Сливоцька, Нью-Йорк, Н.-Й., Віра Томків, Алягені, Н.-Й., Марія Торбич, Лівінгстон, Н.-Дж.;

по 15.00 дол.: Ізидора Боярська, Неровсбург, Н.-Й., С. Зизномірська, Дейтон, Ог.;

по 20.00 дол.: Люба Цьолко, Чіктовага, Н.-Й., Ірена Дорожинська, Вудсайд, Н.-Й., Стефанія Лукомська, Кергонксон, Н.-Й.

Пригадуємо, що Союз Українок Америки перевидав куховарську книжку "Українські страви" Зеновії Терлецької. Книжка є в полотняній твердій оправі — ціна 16.00 доларів. Замовляйте її! Відділи одержують 30% знижки.

Замість квітів на свіжу могилу дорогої "Тіті" **Стефи Крушельницької** складаю **20.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя".

Люба Раковська.

В пам'ять моєї приятельки **бл. п. Наталії Лукіянович** складаю **20.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя", через 62-ий Відділ СУА в Глен Спей, Н.Й.

Наталія Гаврилюк.

В пам'ять матері Голови СУА Анни Кравчук, **бл. п. Наталії Чапленко** складаю **20.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя".

Рома Дигдало.

З НАГОДИ

Щірі вітання нашій членці-основниці Марії Крамарчук за відзначення її "Українкою Року 1994" Асоціацією Українсько-Американських Бізнесменів і Професіоналістів у Рочестері, Н.Й. Бажаємо дальшої насаги для праці на народній ниві. З цієї нагоди складаємо **50.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя".

Управа і членки 47-го Відділу в Рочестері, Н.Й.

Пересилаємо щирий привіт нашій голові Окружної Управи Північного Нью-Йорку Марії Крамарчук з нагоди вибору її Асоціацією Українсько-Американських Бізнесменів і Професіоналістів у Рочестері, Н.Й. "Українкою Року 1994". Складаємо **50.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя".

120-ий Відділ ім. Ірини Сенік в Рочестері, Н.Й.

В пам'ять **бл. п. Вільми Федів Малкович**, першої голови 62-го Відділу СУА в Глен Спей, Н.Й. складаємо **20.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя".

62-ий Відділ СУА в Глен Спей, Н.Й.

Складаємо **100.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя".

106-ий Відділ СУА в Гартфорд, Конн.

З нагоди Загальних Зборів, які відбулися 14 грудня 1994 року, 83-й Відділ СУА складає **300.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя".

Управа і членки 83-го Відділу СУА, Н.Й.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Василя Михаськіва** складаємо **30.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя". Донькам Олесі і Марії з родинами висловлюємо щире співчуття.

Олег і Іванна Ратичі.

Замість квітів на свіжу могилу **бл. п. Наталії Чапленко**, матері голови СУА Анни Кравчук, складаю **20.00 дол.** на Пресовий Фонд "Нашого Життя". Пані Анні та всій родині висловлюю щірі співчуття.

Марта Данилюк.

ФОНД РЕПРЕЗЕНТАЦІЇ СУА

83-й Відділ СУА з нагоди загальних зборів, які відбулися 14 грудня 1994 року, складає **300.00 дол.** на Фонд Репрезентації СУА. **Управа і членки 83-го Відділу СУА, Н.Й.**

В пам'ять нашої дорогої незабутньої матері, почесної членки СУА, **Наталії (Стефанів) Осінської-Чапленко**, яка дорожила приналежністю до Союзу Українок Америки та зуміла передати любов до України своїм дочкам та внучкам, складаємо **1,000.00 дол.** на Фонд Репрезентації СУА для часткового покриття коштів подорожі на міжнародному жіночому конференцію в Китаю, голови СУА Анни Осінської-Кравчук.

Марія Осінська-Полянська з чоловіком Богданом.

З нагоди 30-ліття 86-го Відділу СУА в Нью-Йорку пересилаємо **500.00 дол.** на Фонд Репрезентації СУА

86-ий Відділ СУА, Н.Й.

ВІСТІ ЗІ СТИПЕНДІЙНОГО БЮРА

Повідомляємо, що Стипендійна Акція СУА торік мала під опікою 554 стипендіяти і виплатила 129,325 дол. зі Стипендійного Фонду СУА. Учні та студенти були у різних країнах: Англії, Аргентині, Бразилії, Хорватії, Чехії, Німеччині (з Литви та Казахстану), Італії (з Бразилії, Боснії та України), Парагваю, Польщі, Румунії, Югославії, США та Україні. Цього року 64 студенти з України на студіях за кордоном та в Україні одержали стипендії. Деякі успішно закінчили студії! Наше щире спасибі спонсорам, що це уможливили!

Через воєнний стан у Боснії стипендіяти з цієї країни є розділені із своїми батьками. Деяким пощастило виїхати в Україну на студії. Інші з Югославії також вчилися в Україні. Ось уривок із листа... "Пише до Вас колишня студентка Львівського державного університету Тетяна Мацевко, яка отримувала від Вас матеріальну допомогу під час навчання у Львові. А тепер я є головою молодіжної організації при Союзі Русинів та українців Югославії... Ще раз дякую за матеріальну підтримку Вам і спонсорам. Крім того я працюю викладачем української мови в школах міста Кула, де відновилася навчання українською мовою

Тетяна Мацевко.

після 20-річної перерви, і на радіо в Новому Саді — журналісткою в українському відділі служби інформації.

Існують деякі проблеми з українськими підручниками і виданнями, які в недалекому майбутньому повинні вирішитися, а також із нашим приміщенням. Завдяки посиленій праці українських товариств в Югославії розпочався процес українського відродження".

Ми вітаємо Тетяну і спонсорам подружжю Стеллі та Карлові Гакбартам.

КАТРЯ ГРИНЕВИЧЕВА

КАЛИНОВА ХАТИНКА

ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Дівчинка Катря, Тарасова сестричка, полола бур'ян на городі. Днина була тепла, а небо таке ясне! Пташки жибоніли з радості, аж ляск ішов по садах. Але сирітці ніколи дивитися на гарну днину. Треба ждати неділеньки, а весь тиждень схилати плечі за роботою.

— Катре! Де ти? — гукав з порога убогої хатчини малий білявенький хлопчик.

— Я ось тут! — відповідала Катря.

Хлопчик пустився бігти до неї, але з хати саме вийшла мачуха і сказала сердито:

— Ти, може, знов кудись навтьоки вибираєшся, ледащо? Ані кроком мені з хати, бо битиму! Чуєш? Стефанко плаче, іди колиши, а як засне, принеси води і підмети подвір'я!

Хлопчик спинився на хвилю, але як тільки мачуха пішла, він не видержав і прибіг до Катрі.

— Сестричко!

— Що?

— Я побіжу трохи над потічок! Там такі гарні камінчики! Як мальовані. І рибки плюско-чуть. В хаті так темно чогось, так зле...

— Іди, іди, я вже докінчую грядку, то сама подвір'я замету і принесу води. А не гайса довгенько, бо голодний підеш спати, не буде вечері.

Хлопчик призадумався:

— Тямиш, сестричко, як мама жили, то в нас часто був смачний борщик, пузатенькі варенички, квасолька. Тепер не так! Ми ходимо такі голодні і обдерті! Одежина була в нас не така... Я мав сині штанята, широкі, такі гарні! І червона застіжка у сорочки була, правда? Чи і другі діти не мають мами так, як ми?

— Всюди є сирітки по світі, мій дорогий хлопчику, — сказала Катря. — Але ти не думай про се і йди над потічок гратися.

Тараско пострибав, як вивірка, крізь грядки, крізь тин і незадовго опинився над потічком. Сів на травиці, ноги спустив у воду і дивився, як хмарки летять, слухав, як жучок скрипить серед запашного кмену, як зелена жабка шморгає поміж листями. І так добре йому було, як у матусі при серцю.

Поклав голову під широкий лист лопуха і дивився на нього з увагою.

— Як ниточкою шитий! — подумав. — Такі рівненькі волоконця! По листю бігла червона зозулька, мала сім чорних цяточок на суконці і дуже спішилася.

"Певно, має діти, — подумав хлопчик. — Сидять вони собі десь на квіточці і ждуть мами. Вона принесе їм щось на вечерю і покладе спатоньки біля себе. Хотів би я бути зозулькою".

Зітхнувши, хлопчик обертає лице у тінь і засипляє. По його ніжці біжить лискуча жуже-лиця, пильно приглядаючися навкруги. Але він не чує того.

Тим часом вечеріє, імла здіймається над полем і хлопчик будиться від холоду.

— Ой лишенько моє! Мачуха буде бити! Зірвавсь з трави і, простоволосий, наляканий, біг домів.

Здалека вже долітав до його гамір — у хаті сперечалися. Мачуха лаяла чогось-то Катрю, найменша дитина плакала. Став Тарас за кутом хати, зазирає, чи не вийде сестричка?

Не видко. Але ось за хвилю виходить вона,

втираючи запаскою сльози.

— Що сталося, Катре? Мачуха знов сердиті? Що?

Катря пригорнула біляву голівку до грудей і поцілувала.

— Я боюся іти в хату, — шепотів хлопчик.

— Годі, братчику, треба, де ж підеш?

— Де піду? Деся недалечко сховаюся, а ти мені часом хліба винесеш, добре? Ось тут у сусіда є в саді калина, така розлога! Закриє мене, ніхто не буде знати. Тільки ти не забувай приходити.

Хлопчик пропав в сутінках ночі.

Раненько прийшла Катря, принесла йому сніданок. Хлопчині повеселішало на серденьку. Вертати у хату йому і на думку не приходило,

не було б кому обороняти. Втім, Тарасові було зовсім гарно. Він зробив собі посеред корчів вигідний курінь, горою поскилав галузки, пов'язав їх між собою, а зверху притрусив травою і листям, щоб у хаті була стріха, як належить. Відтак зробив доріжки навколо своєї хати, посипав їх білим піском та обвів рівненько кілочками, аж мило було дивитися.

Минуло два дні, батько прийшов додому. Катря прибігла по брата, але йому зовсім не хотілося вертати додому. Ледве намовили його.

З сеї пори, як тільки мачуха лягла його, як біла, Тарас втівав у сад під зелені галузки корчів, і ніде тоді не було йому так добре, як у калиновій хатинці.

НАТАЛЯ ЗАБІЛА

БАРВІНОК

Недавно ще гула метелиця,
іще лежить в низинках сніг,
а вже барвінку листя стелеться
зеленим килимом до ніг.

Воно під снігом і під кригою
всю зиму зелень берегло
і перше стрінуло з відлигою
весняне сонце і тепло.

РОЛЯНИК

ДЗЮБКО В ГОРАХ

Дзюбко в місті був ще вчора
(Галас там і шум такий!) —
А сьогодні він у горах,
Де смереки і квітки.
Поміж віти сонце сяє,
Казку тихо шепче гай,
Пташка в кущику співає:
"Дзюбку! Друже мій! Вітай!"
Ходить Дзюбко кучерявий,
Невеличкий, наче гном —
Скаче вітрик по галяві,
Пахнуть квіти під вікном.

МИЛОСЕРДНИЙ

— Мамо, дайте 25 центів для того чоловіка,
що кричить на вулиці.

— А про що таке він кричить?

— Велика порція морозива 25 центів!

17 грудня 1994 року відійшла у вічність довголітня членка 93-го Відділу СУА у Гартфорді, а останні три роки — членка 56-го Відділу СУА у Нортпорті **бл. п. Анна Сокольська.**

Народилася Анна 17 вересня 1931 р. в селі Заставчє в родині Пришляків. Виростаючи серед чудової природи Підгаєччини в патріотичній родині Пришляків, вона вже в дитинстві наповняла свою душу любов'ю до рідної церкви і до всього, що українське. Під час воєнної хуртовини родина Пришляків залишила Батьківщину і по довгій та тяжкій мандрівці опинилася в таборі "Міттенвальд". Як тільки зорганізувався Пласт, Нуся вступила в ряди пластуниста, де була аж до виїзду за океан. Ще перед виїздом заприятимилася з Романом Сокольським.

В лютому 1949 р. Роман виїжджає до Америки, а Нуся з родиною залишається у таборі. Тяжка була їхня розлука, але ненадовго, бо за кілька місяців пощастило і родині Пришляків виїхати за океан, до Гартфорду, де й поселилися на постійне життя. Того ж самого року, 18 вересня, Роман з Нусею одружилися. Життя плило своїм руслом, а з часом обдарував їх Всевишній двома синами і донькою. Щасливі батьки старалися прищепити своїм дітям таку ж любов, яку і вони мали до всього, що рідне.

Роки минали, а з ними надходили життєві і родинні турботи, а було їх дуже багато. Вони, безумовно, вплинули на здоров'я молоді мами. Маючи 40 років вона перейшла операцію серця. Однак Нуся не здавалася. Була

ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

членом хору довгі роки, членкою 93-го Відділу СУА від початку його заснування, а в 1984 р. — головою того ж Відділу. Кілька разів відвідувала Україну, своє родинне село і всіх рідних. З часом їхні діти поодружувалися і Роман з Нусею лишилися самі. Часто займалися внуками, яких мали троє. Взимі перебували на Фльориді, на літо приїжджали до Гартфорду. Тому що вліті активність 93-го Відділу зменшувалася, Нуся вирішила перейти до 56-го Відділу у Нортпорті. З жалем прощали ми нашу довголітню членку в січні 1993 р.

З часом здоров'я Нусі почало щораз більше підупадати. Недуга серця набирала щораз більшої сили, з якою важко було боротися. Але і тепер Нуся не піддавалася. Надзвичайно любила товариство і завжди була весела. Перебуваючи з Нусею і знаючи її стан здоров'я та родинні переживання, мені часто приходили на думку слова Лесі Українки: "Ні, я хочу крізь сльози сміятись, серед лиха співати пісні, без надії таки сподіватись, жити хочу! Геть думи сумнії!" Такою вона була. В минулому грудні, незважаючи на таку далеку і важку подорож автoм, вона таки вирішила їхати до Гартфорду, бо як же ж святкувати на Фльориді без дітей і внуків, якими вона так дорожила. На другий день по приїзді перестало битися хворе і змучене серце, не дїждавши очікуваного свята Рїздва Христового.

У глибокому смутку залишила покійна Нуся чоловіка Романа, доньку Орісю, синів Романа і Ореста та троє внучат: Алану, Ніну і Олександра. З великим жалем прощали і проводжали на вічний спочинок свою колишню членку союзанки і приятелі, яких Нуся мала дуже багто. **Ярослава Кукіль.**

Дїлимoся сумною вісткою, що 16 січня ц. р. померла найстарша і довголітня членка 66-го Відділу СУА в Нью-Гейвені, Конн., **Марія Марків.**

Народилася Марія 1 червня 1892 р. у Швейкові в родині о. Ромуальда Фіцаловича та Амалії з Нестайків. До народної школи ходила у Швейкові, а до гімназії — у Львові. В 1920 році вийшла заміж за інженера-агронома Омеляна Маркова. Молоде подружжя переїхало

до Ольштина, де чоловік Марії дістав працю в ріпницькій школі. Влада вимагала, щоб змінив обряд, а коли натиск не мав успіху, його звільнили з праці. Родина переїхала до Плоцька, там Омелян дістав працю, але незабаром також був звільнений з тієї ж причини. Родина Маркових переїхала до батька Марії і допомагала в господарстві, а після смерті о. Фіцаловича — на якийсь час до Бучача, відтак до Тернополя.

Прийшли роки війни, Омеляна Маркова заарештували і відтоді жодної вістки про нього не було. В 1944 році з чотирма дітьми Марія подалася на захід. У Німеччині перебувала в таборі у Берхстенгадені. В 1950 р. переїхала до Америки — жила в Нью-Гейвені у сина Левка, а останніми роками у доньки Віри Гусак. Покійна була дуже веселої вдачі, любила грати на піані і співала. Була дуже гостинною, любила печи торти та приймати гостей. Налажала до СУА, Сестрицтва.

В похоронному заведенні численну участь в Панахиді взяли члени родини, союзанки та парафіяни церкви св. Архистратига Михаїла. На дорогу у вічність бл. п. Марію Марків щирими словами попрощала голова Нью-гейвенської Округи СУА Ірена Гладка. Заупокійну Службу Божу відправили о. Павло Лунів та о. Остап Гошуляк. Покійна залишила у смутку доньку Віру Гусак, синів Романа, Левка, Богдана з родинами, 11 внуків та одну правнучку. Похована на місцевому цвинтарі св. Лаврентія. На тризні проведено збірку на виховання священників (505 дол.) та на Пресовий Фонд "Нашого Життя" (450 дол.).

Ірина Гриневич,
пресова референтка 66-го Відділу СУА.

ГОЛОВНА УПРАВА СОЮЗУ УКРАЇНОК АМЕРИКИ

ПОЧЕСНІ ГОЛОВИ
Лідія Бурачинська
Іванна Рожанковська
Марія Савчак

Анна Кравчук — голова СУА

ЕКЗЕКУТИВА

Ольга Тритяк — 1-ша заступниця голови
Наталія Даниленко — 2-га заступниця голови для справ організаційних
Марта Богачевська-Хом'як — 3-тя заступниця голови для справ культури
Ірина Куровицька — 4-та заступниця голови для справ зв'язків
Іванна Ганкевич — протоколярна секретарка
Варка Бачинська — кореспонденційна секретарка
Рома Шуган — скарбничка
Таїсса Турянська — фінансова секретарка
Лідія Білоус — вільний член
Софія Геврик — вільний член

РЕФЕРЕНТУРИ

Люба Фірчук — музейно-мистецька
Ока Грицак — виховна
Лідія Черник — суспільної опіки
Люба Більовщук — стипендій
Ярослава Рубель — пресова

Ірена Чабан — головний редактор журналу "Наше Життя"
Тамара Стадніченко — редактор англомовної частини журналу

ГОЛОВИ ОКРУЖНИХ УПРАВ

Лідія Колодчин — Дітройт
Оксана Фаріон — Філадельфія
Надія Савчук — Нью-Йорк
Марія Крамарчук — Північний Нью-Йорк
Ярослава Мулик — Нью Джерсі
Іванна Шкарупа — Огайо
Анастасія Хариш — Чікаго
Люба Кінах — Нова Англія
Теодозія Кушнір — Південний Нью-Йорк

КОНТРОЛЬНА КОМІСІЯ

Іванна Ратич — голова
Марія Томоруг — член
Розалія Полчі — член
Марія Дорожинська — заступниця
Лідія Фіцапович — заступниця
Ольга Рибаків — парламентаристка

THE NATIONAL BOARD OF THE UKRAINIAN NATIONAL WOMEN'S LEAGUE OF AMERICA, INC.

HONORARY PRESIDENTS

Lidia Burachynska
Iwanna Rozankowskyj
Maria Savchak

Anna Krawczuk — President

EXECUTIVE BOARD

Olga Trytyak — 1st Vice President
Natalia Danylenko — 2nd Vice President
Martha Bohachevsky Chomiak — 3rd Vice President
Iryna Kurowyckyj — 4th Vice President
Iwanna Hankewycz — Recording Secretary
Barbara Bachynsky — Corresponding Secretary
Roma Shuhan — Treasurer
Taissa Turiansky — Financial Secretary
Lydia Bilous — Member-at-Large
Sophia Hewryk — Member-at-Large

CHAIRS

Luba Firchuk — Art/Museum
Oka Hrycak — Education
Lidia Czernyk — Social Welfare
Luba Bilowchtchuk — Scholarship
Jaroslawa Rubel — Student Sponsorship Program
— Press

Irena Chaban — Editor-in-Chief "Our Life"
Tamara Stadnychenko — English editor "Our Life"

КАНЦЕЛЯРІЯ СУА / UNWLA Inc. HEADQUARTERS:

108 Second Avenue, New York, NY 10003
(212) 533-4646 Директор — **Омеяна Рогожа**
Години урядування: від 10:00 до 4:00 по пол.

СТИПЕНДІЙНА АКЦІЯ СУА / UNWLA Inc. SCHOLARSHIP PROGRAM:

P.O. Box 172, Holmdel, NJ 07733
(908) 888-0494 **Luba Bilowchtchuk**

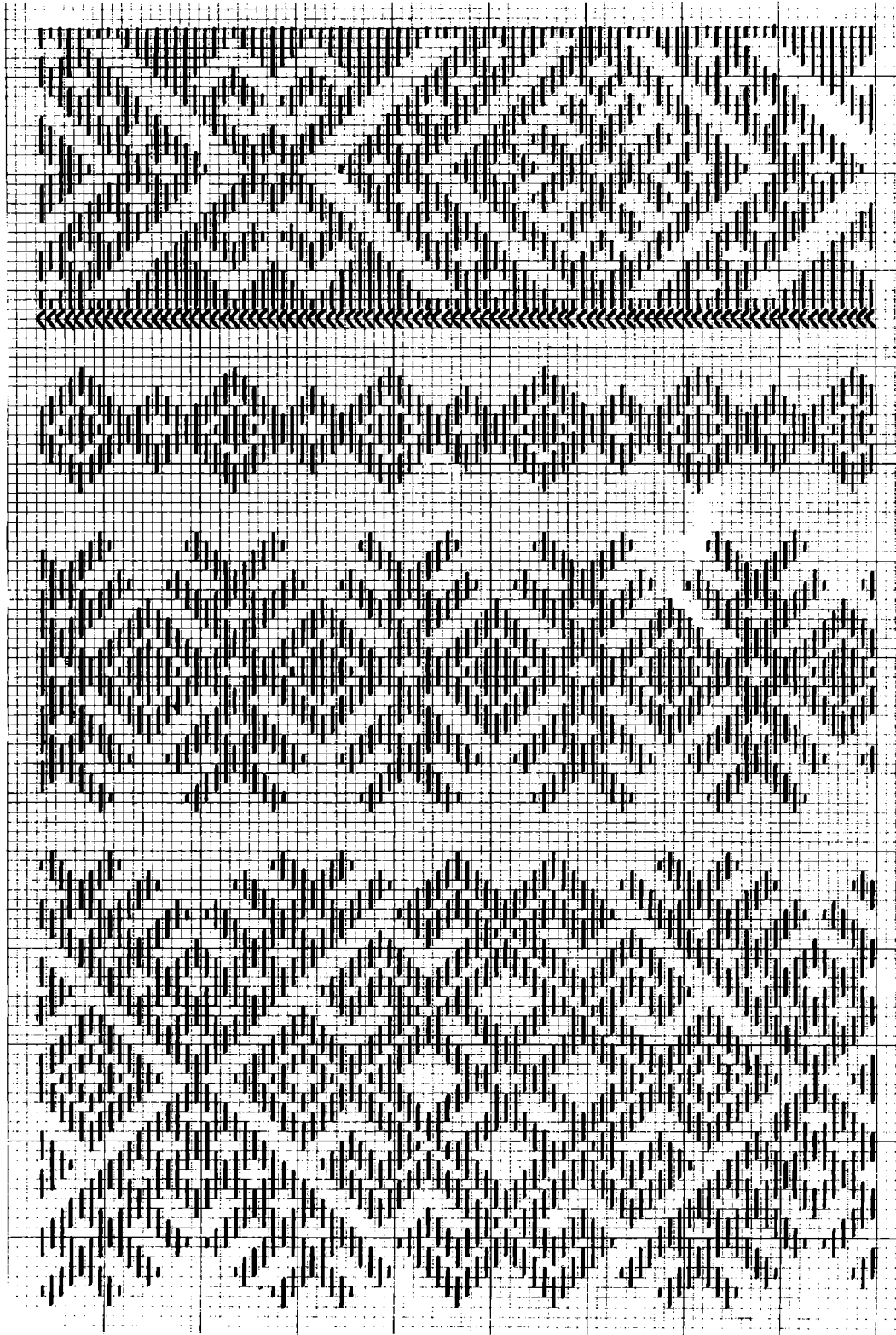
УКРАЇНСЬКИЙ МУЗЕЙ / THE UKRAINIAN MUSEUM:

203 Second Avenue, New York, NY 10003
(212) 228-0110 Fax (212) 228-1947

ПРЕДСТАВНИЦТВА "НАШОГО ЖИТТЯ"

АНГЛІЯ: Ukrainian Booksellers, 49 Linden Gardens, Notting Hill Gate, London W24HG, England
АВСТРАЛІЯ: Postup Ukrainian Cooperative Trading Society Limited, 928 Mount Alexander Rd., Essendon, 3040, Australia

"Second-Class Postage Paid at New York, N.Y. and at
additional mailing offices" (USPS 414-660)
108 Second Avenue, New York, N.Y. 10003

Фрагмент низинних узорів Гуцульщини. Із збірки Кліментія Габдананк-Рогозинського. Рисувала
Любов Попадинець.
Vyshyvka design from the collection of Klementij Habdank-Rohozynskij. Drawings by Lubov Popadyneć.